

Loïc Wacquant

BYENS UDSTØDTE

En komparativ sociologi
om avanceret marginalisering

Med nyt forord af Loïc Wacquant
til den danske udgave

Nyt fra
samfunds
videnskaberne

LOÏC WACQUANT

Byens udstødte

En komparativ sociologi om den avancerede
marginalisering

Nyt fra Samfundsvidenskaberne

Loïc Wacquant

Byens udstødte

– En komparativ sociologi om den avancerede marginalisering

Oversat af Karen Dinesen fra den engelske titel *Urban Outcasts. A Comparative Sociology of Advanced Marginality* (2008) © Loïc Wacquant

Faglig redaktion ved Troels Schultz Larsen, Kristian Delica og Anders Matthiesen.

Noter i kantet parentes er oversætters og faglig redaktions; øvrige noter er forfatterens.

1. udgave 2013

© Nyt fra Samfundsvidenskaberne 2013

Grafisk tilrettelæggelse: SL grafik

Tryk: Narayana Press, Gylling

Omslag: Klahr | Grafisk Design

Forsidebilleder:

©Camilo Vergara (mand med indkøbsvogn)

©Aubert Olivier (to mænd på en gade)

Trykt bog ISBN: 978-87-7683-027-4

E-bog ISBN: 978-87-7683-093-9

Nyt fra Samfundsvidenskaberne

Rosenørns Allé 9

1970 Frederiksberg C

Tlf: 3815 3880

Fax: 3535 7822

slforlagene@samfundslitteratur.dk

www.nfsv.dk

Alle rettigheder forbeholdes.

Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner, der har indgået aftale med COPY-DAN, og kun inden for de i aftalen nævnte rammer. Undtaget herfra er korte uddrag til anmeldelse.

*Til min mor,
fordi hun indgød mig en social retfærdighedssans*

Indhold

Med Wacquant i byen – En kort skitse af Wacquants sociologiske projekt og dets implikationer i en dansk kontekst · I

AF TROELS SHULTZ LARSEN, KRISTIAN DELICA OG ANDERS MATHIESEN

Oversigt over introduktionen og Wacquants analytiske principper · II

I: Baggrunden for *Byens udstødte* · VI

II: Baggrunden for Wacquants forskningsinteresser · VIII

III: Bogens opbygning ganske kort · X

IV: *Byens udstødte* i relation til Wacquants arbejde i en bredere kontekst · XIII

V: *Byens udstødte* i en dansk kontekst · XIV

En anbefaling · XIX

Litteraturliste · XIX

Gensyn med byens udstødte: Forord til den danske udgave (2013) · XXIII

AF LOÏC WACQUANT

Ghetto, *Banlieue*, *Favela*, et caetera

Redskaber til at gentænke en urban marginalisering · 1

Ghetto, *banlieue*'er, stat · 2

Mod en komparativ sociologi om urban marginalisering · 8

PROLOG: ET GAMMELT PROBLEM I EN NY VERDEN?

1. De undertryktes genkomst

Oprør, "race" og dualisering i tre vestlige samfund · 17

Vold fra neden: Raceoptøjer eller brødoprør? · 20

Vold fra oven: Deproletarisering, nedprioritering, stigmatisering · 25

Politisk fremmedgørelse og dilemmaerne omkring afstraffelse · 32

Coda: En udfordring for medborgerskabet · 39

DEL 1: FRA FÆLLES GHETTO TIL HYPERGHETTO

2. Den sorte ghettos skæbne og tilstand i slutningen af det 20. århundrede · 45

Fra raceoptøjer til stille oprør · 46

Farvel til den evige ghetto · 48

Tre foreløbige faldgruber · 51

Fra 1950'ernes "fælles ghetto" til 90'ernes "hyperghetto" · 53
Fysisk forfald og fare i de urbane centre · 55
Affolkning, deproletarisering og organisatorisk nedsmeltning · 59
"Hustleriet" og den daglige subsistens i den uformelle økonomi · 64
Hyperghettoiseringens økonomiske og politiske rødder · 71
1. Investeringsafvikling, polariseret vækst og den racemæssige segmentering af ufaglært arbejdskraft · 72
2. Den racemæssige segregering, boligpolitikken og koncentrationen af sort fattigdom · 77
3. Nedsikringerne i den minimale velfærdsstat · 82
4. Politisk marginalisering og den "planlagte indskrænkning" af den indre by · 85
Konklusion: Politisk reorganisering af den racemæssige dominans · 91

3. Omkostningerne ved den racemæssige og klasse-mæssige eksklusion i "Bronzeville" · 95

Afindustrialisering og hyperghettoisering · 98
Omkostningerne ved at bo i hyperghettoen · 106
1. Klassestrukturer i hjertet og i periferien af ghettoen · 108
2. Klasse, køn og velfærdsforløb · 111
3. Forskelle i den økonomiske og finansielle kapital · 114
4. Social kapital og fattigdomskoncentration · 117
Konklusion: En social strukturering af fattigdommen i hyperghettoen · 120

4. West Side Story: Et højusikkerhedsområde i Chicago · 123

Statslig fattigdom og gadekapitalisme · 125
Døds voldens morbide lotteri · 130
"Seks fod under jorden eller i fængsel" · 134

DEL 2: DET SORTE BÆLTE, DET RØDE BÆLTE

5. Fra sammenblanding til sammenligning

Hvordan banlieue og ghetto konvergerer og kontrasterer · 139
Den moralske panik over " <i>cités-ghettos</i> " · 141
Arbejder- <i>banlieue</i> 'er er ikke American style-ghettoer · 148
Overfladeligheder i en morfologisk udvikling og den levede erfaring ... · 149
... dækker over skala-, struktur- og funktionsforskelle · 153
1. Disparate organisatoriske økologier · 153
2. Racemæssig isolering og ensartethed versus etnisk spredning og diversitet · 156
3. Divergerende fattigdomsrater og -grader · 158
4. Kriminalitet og usikkerhed · 159
5. Bypolitik og nedbrydningen af de daglige omgivelser · 161
Konklusion: Den "franske ghetto", en sociologisk absurditet · 163

6. Stigma og opdeling

Fra Chicagos kerne til Paris' yderområder · 167

“Amerikaniseringen” af fattigdom i den europæiske by? · 169
Territorial stigmatisering: Erfaring, rødder og virkninger · 173
“Her er det, som om du har pest” · 173
“Folk ser virkelig ned på dig” · 178
Fra rumlig stigmatisering til social opløsning · 182
Sociale anskuelser og opdelinger i ghetto'en og <i>banlieue</i> 'erne · 188
Amerikansk apartheid og spaltet racebevidsthed · 189
“ <i>Jeunes des cités</i> ” mod resten af verden · 192
Sammenvævede kategorier, kollektive forløb og “etniske” spændinger · 194
Konklusion: Marginaliseringens mentale strukturer · 200

7. Farlige steder

Vold, isolation og staten · 203
Når man sammenligner urbane skyttegrave · 204
Lovovertrædelser, gadevold og indskrænkningen af det offentlige rum · 208
Ungdomskriminalitet og følelsen af usikkerhed i det røde bæltets <i>cités</i> · 209
Gadevold og indskrænkningen af det offentlige rum i Chicagos South Side · 213
Institutionel isolation versus organisatorisk ørkendannelse · 217
Organisatorisk densitet og institutionel isolation i Les Quatre mille · 217
Offentlig forsømmelse og organisatorisk ørkendannelse i ghettoen · 222
Konklusion: En genbekræftelse af statens forpligtelser · 227

DEL 3: FREMTIDEN: URBAN MARGINALISERING I DET 21. ÅRHUNDREDE

8. Opkomsten af den avancerede marginalisering

Specifikationer og implikationer · 233
“ <i>Underclass</i> ” og “ <i>banlieue</i> ”: Den avancerede marginaliserings ansigter · 233
Seks markante egenskaber ved det tiltagende marginaliseringsregime · 237
1. Lønarbejde som vektor for social ustabilitet og livsuskikkerhed · 238
2. Funktionel afkobling fra de makroøkonomiske konjunkturer · 239
3. Territorial fiksering og stigmatisering · 241
4. Rumlig fremmedgørelse og opløsningen af “sted” · 244
5. Tabet af et opland · 246
6. Social fragmentering og symbolsk opbrydning eller “prekariatets” endnu ikke-afsluttede fremkomst · 248
Implikationer for urban teori og forskning · 251
Mod en revolution i den offentlige politik · 255

9. Logikkerne bag en urban polarisering fra nedden · 261

Symptomer på avanceret marginalisering i byen · 264
Fire strukturelle logikker nærer den nye urbane fattigdom · 266
1. Den makrosociale dynamik: Den beskæftigelsesmæssige dualisering og ulighedens genkomst · 267
2. Den økonomiske dynamik: Lønarbejdets desocialisering · 269

3. Den politiske dynamik: Socialstatens tilbagetrækning · 271

4. Den rumlige dynamik: Koncentration og ærekrænkelse · 274

Det transatlantiske konvergensspøgelse manes i jorden · 275

Håndteringen af den avancerede marginalisering: Drejningen mod
straffestaten · 280

Efterskrift: Teori, historie og politik i analysen af det urbane · 285

Min tak til ... og mine kilder · 293

Billedkreditering · 295

Litteraturliste · 297

Stikord · 335

Med Wacquant i byen – En kort skitse af Wacquants sociologiske projekt og dets implikationer i en dansk kontekst

AF TROELS SHULTZ LARSEN, KRISTIAN DELICA OG ANDERS MATHIESEN

Byens udstødte er et ambitiøst og vidtrækkende værk, der allerede har fået status af ny-klassiker inden for sociologien såvel som inden for byforskningen. Bogens empiriske genstandsfelt – der baserer sig på et omfattende empirisk arbejde og en række sammensatte analytiske principper – er den amerikanske ghetto og de franske *banlieue*'er – de tidligere arbejderkvarterer i periferien af de større byer – i begyndelsen af 1990'erne. Bogen understreger, at disse forarmede og forsømte områder er *historiske og konkrete objekter*, som hverken må fastfryses kunstigt i statiske typologier eller behandles som afgrænsede systemer, der eksisterer uden for de sammensatte sammenhænge mellem marked, stat, klasse og etnicitet/race, der til stadighed producerer og reproducerer sig selv ved deres indskrivelse i det fysiske rum. Bogen fremlægger i forlængelse af sine analyser et forskningsprogram om den avancerede urbane marginalisering og synliggør de kræfter, der former samme. Herved bidrager bogen til en historisk sociologi om nutiden, ja potentielt om den tid, der kommer. For som Loïc Wacquant bemærker, er det kun konturerne af den avancerede marginalisering, vi endnu kan ane i horisonten. De substantielle forandringer har vi stadig til gode. Set i dette lys tilføjer bogen en ekstra dimension til det komparative element, der empirisk og analytisk er helt central for bogen. Da den på denne måde kommer til fremstå som en invitation til at foretage lignende analyser i nationale kontekster og til at diskutere principperne for sådanne analyser vis-a-vis dem, der fremlægges i *Byens udstødte*.

Som det allerede fremgår af de indledende strofer ovenfor, er *Byens udstødte* et vidtrækkende og sammensat værk, der i alle aspekter bærer præg af en insisteren på at fusionere grundige teoretisk informerede empiriske studier med velfunderet teoriudvikling. Hertil kommer, at Loïc Wacquant har en distinkt skrivestil og et sprog, der på én og samme tid er polemisk og komplekst, hvilket til tider gør det vanskeligt at forholde sig til de mange lag i bogen. Vi har derfor valgt at udforme denne introduktion på en måde, der gerne skulle give nogle pejlemærker for tilegnelsen af bogen og på samme tid introducere

lidt mere udførligt til Wacquant, der herhjemme i vide kredse stadig er mest kendt som Pierre Bourdieus entusiastiske samtalepartner i bogen *Refleksiv Sociologi* (Bourdieu og Wacquant 1996). Dette til trods for, at Wacquant har en markant selvstændig produktion af forskningsartikler inden for en vifte af forskellige fagområder og en håndfuld bøger på samvittigheden. Samtidig ønsker vi også at skitsere en række af de analytiske principper, der ikke bare kendetegner *Byens udstødte*, men også Wacquants arbejde i en bredere forstand. Håbet er, at denne introduktion med fordel kan bruges som en “oversigt”, som det kan være en god ide at vende tilbage til under læsningen af de mange sider med den meget detaljerede “granskning” af den avancerede marginalisering på begge sider af Atlanten.

Oversigt over introduktionen og Wacquants analytiske principper

For at understøtte denne funktion som oversigt har vi her valgt at præsentere en kort gennemgang af introduktionens fem dele og de af Wacquants analytiske principper, der har været centrale i forhold til *Byens udstødte*, og som vi lægger vægt på i disse fem dele. Det skal ikke forstås derhen, at vi foretager en fuldstændig dissektion af alle de analytiske principper og greb, som Wacquant bringer i spil.¹ Vi har derimod valgt et uddrag af disse ud fra den betragtning, at det vil være til nytte for den læser, der ikke er bekendt med Wacquant og hans diskussioner af den avancerede urbane marginalisering, at få præsenteret og ekspliciteret samme. De analytiske principper relaterer sig både erkendelsesmæssigt til Wacquants forståelse af, hvad der betegner de historiske præmisser for produktionen af videnskabelig viden, og mere praktisk-teoretisk til principperne for analyserne af byen samt specifikke steder og sociale grupper i byen.

Første del af introduktionen – Baggrunden for *Byens udstødte* – sætter i høj grad fokus på og forklarer baggrunden for *Byens udstødte*. Eller med andre ord: Hvorledes det gik til, at en fransk akademiker tog den amerikanske ghetto som sit genstandsfelt. Dette gøres ved eksplicit at tematisere Wacquants førstehåndsoplevelse af ghettoen og den dominerende (amerikanske) forskning om denne gennem, hvad han selv betegner som to “chok”. På denne

1 Her skal vi henvise til Wacquants forord til nærværende udgave af *Byens udstødte*, hvori han ekspliciterer de grundlæggende teser for bogen og fem af de underliggende analytiske principper.

måde betegner han også et af sine væsentligste videnskabelige (epistemologiske) principper. Bruddet med det umiddelbare.

I forhold til bruddet med det umiddelbare fremhæver Wacquant behovet for – særligt inden for *social*videnskaberne, hvor grænserne mellem videnskabelige diskurser og hverdagsbetragtninger ofte kan være udflydende – at skelne skarpt mellem, hvad Wacquant betegner som common sense-begreber og så videnskabelige begreber. Common sense-begreber betegner de begreber og forståelser, der ikke er eksplicit konstruerede som værende videnskabelige objekter, hvad enten der er tale om begreber, som beboere, journalister eller beslutningstagere m.fl. anvender for at betegne ghettoen eller de forsømte boligområder. Man kan formulere det således, at for enhver *social*videnskabelig undersøgelse er det nødvendigt at foretage et brud med det umiddelbare ved for det første at afvise common sense-begreberne som videnskabeligt forklaringsbærende og for det andet ved at rekonstruere en række eksplicite videnskabelige begreber, der står i relation til en *social*videnskabelig forklaringsmodel (se også Bourdieu m.fl. 1991: 13 ff. og 33 ff. og Bourdieu og Wacquant 1992: 233).

Samtidig skitserer denne første del af introduktionen et andet væsentligt analytisk princip for Wacquant: Anvendelsen af etnografi. Det skal imidlertid understreges, at for Wacquant er der ikke tale om, at etnografien kan afgrænses til en håndfuld antropologiske metodikker med feltarbejdet og deltagerobservationer som de væsentligste. Tværtimod gentager Wacquant Bourdieus afvisning af diverse metode-fetichister og anvender i *Byens udstødte* både surveys, registerdata, interviews, deltagerobservation og feltstudier osv. (s. 51²; se også Bourdieu og Wacquant 1992: 227). Men netop set i relation til en bredere palet er etnografi for Wacquant et uvurderligt redskab til gennem grundigt (felt)arbejde at objektivere de common sense-begreber og fastlåste betragtninger, der uvægerligt er knyttet til genstandsfelter, der er så “prækonstruerede” som ghettoen og de forsømte boligområder.

Den næste del – Baggrunden for Wacquants forskningsinteresser – tager over, hvor første del slutter, ved kort at ridse Wacquants tidlige akademiske løbebane op og dermed skitsere, hvorledes det gik til, at Wacquant – en fransk forskerspire – havnede midt i den imploderende sorte ghetto. Dette rids anvendes imidlertid samtidig til at positionere Wacquant i det videnskabelige felt, og dermed giver det også en del af forklaringen på, hvorledes det gik til, at Wacquant fandt det “*epistemologisk og moralsk uforsvarligt at forske i ghettoen uden en konkret førstehåndsviden om den*” (se nedenfor), og hvorfor etnografien

2 De steder, hvor der refereres til *Byens udstødte*, gøres dette alene med sidetal, der hidrører fra denne danske oversættelse.

præsenterede sig som en nødvendighed for Wacquant. Dvs., at disse to første dele af introduktionen tilsammen skitserer endnu et af Wacquants centrale analytiske principper – et princip, som Bourdieu også har kaldt for *det dobbelte brud* (Bourdieu 1994: 89 ff.; se også Bourdieu 2006). Eller med andre ord at *socialvidenskaben* – i erkendelse af, at den i bund og grund er en *historisk-konkret* videnskab, og ikke en antropologisk videnskab (som den kritiske teori og frankfurterskolen vil det) eller en illusorisk vilje til videnskaben (som eufemisme for magten, som poststrukturalismen og diskursteorien vil det) – nødvendigvis bør efterstræbe at underkaste sig selv sine egne analytiske værktøjer for herigennem at kunne skitsere grænserne for dens objektivitet. Det vil mere konkret sige, at *videnskaberens* – sociologen – til enhver analyse bør skitsere et “udkast til en selvanalyse”. Ikke en selvanalyse af den biografiske slags, men en granskning af de sociale betingelser, der er for at gennemføre den konkrete analyse, og af de sociale betingelser, der har været medvirkende til at forme forskerens videnskabelige dispositioner, og som derigennem vil udøve en påvirkning på selv de tilsyneladende mest trivielle valg i forskningsprocessen.

Det er også i denne sammenhæng, at det kommer til at fremstå mere tydeligt, hvorfor Wacquant selv betegner sin videnskabelige position i *Byens udstødte* som en kombination af Erving Goffman og Bourdieu. Goffman, der om nogen er blevet tilskrevet rollen som en af de centrale skikkelser, der fornyede det etnografiske genstandsfelt ved ikke bare at gøre analysen af de sociale kategorier til en eksplicit del af etnografien, men i særdeleshed ved at gøre relationen mellem samfundets institutioner og de sociale kategorier til en central del af selvsamme (Goffman 1967: 5; se også Goffman 1974: 1 ff.).³ Hvis etnografien skal spille en rolle i det dobbelte brud, må den undersøge de begreber, der er i spil – i feltet og i forskningen – om det givne genstandsfelt; men samtidig kan en analyse af begreberne ikke løsrives fra en analyse af de institutioner eller de makrostrukturelle faktorer, der er medvirkende til at producere og reproducere de sociale relationer i det pågældende genstandsfelt.

I introduktionens tredje del – Bogens opbygning - ganske kort – skitseres *Byens udstødtes* komposition, og med den skitseres også, hvorledes Wacquant

3 For en meget kortfattet sammenfatning af en række af de punkter hvor der eksisterer berøringsflader mellem Bourdieu og Goffmans analytiske principper kan der henføres til den sene Goffmans blik for det historiske og det komparative i analysen af forskellige interaktions ordner (Goffman 1983:2); hans diskussion af kroppen som udgangspunkt for analyserne af social samhandling (ibid: 3-4) samt hans diskussion af relationerne mellem interaktionsordnerne og den sociale orden (eller de sociale strukturer) og i denne sammenhæng Goffmans eksplicitte reference til Bourdieu (ibid: 8). Endvidere ekspliciterer Wacquant sin relation til Goffman i forbindelse med hans sammenkædning af Goffmans teori om stigma (Goffman 2009) med Bourdieus begreber om symbolsk magt og vold i hans begreb om territorial stigmatisering (for en uddybning heraf se Wacquant 2007).

sætter de ovennævnte analytiske principper om bruddet med det umiddelbare i spil gennem to greb: En historiserende institutionel analyse og en komparativ etnografi, eller "multi-sited" etnografi, som han skriver andre steder (Wacquant 2004a). Dette gør Wacquant for at understrege, at i en analyse af et hvilket som helst kvarters tilstand og skæbne (s. 217) er det afgørende at relatere kvarteret til det omgivende samfund og dets historiske forløb for at kunne forstå de kræfter, der udspiller sig i området, men som i så godt som alle tilfælde har deres oprindelse uden for området. Herved anes endnu et analytisk princip i analysen af forskellige kvarterer i byen, hvad enten der er tale om kvarterer i toppen eller i bunden af det socio-rumlige hierarki, som byen udgør. Det er princippet om at skelne mellem de effekter, der er med til at *producere og reproducere* de forsømte boligområder og ghettoen, og så de effekter, som disse områder *medfører*. Det er også i denne sammenhæng, det komparative som analytisk princip spiller en væsentlig rolle, idet komparationen som reflektivt redskab gør det muligt at kontrastere de umiddelbare forestillinger med flere realiteter og samtidig gør det muligt at efterprøve, hvad der tilsyneladende udgør generative sociale mekanismer, og hvad der i højere grad udgør effekterne af disse. Hermed bliver komparationen for Wacquant også et centralt værktøj i den kontinuerlige konstruktion af det videnskabelige objekt.

Den fjerde del – *Byens udstødte* i relation til Wacquants arbejde i en bredere kontekst – er ud over en mere generel introduktion til Wacquants arbejde i en bredere forstand og *Byens udstødtes* placering og rolle i dette arbejde også den del, der bedst kan anvendes til at karakterisere det sidste analytiske princip, vi vil berøre i denne introduktion: Princippet om at skitsere statens tilstedeværelse i ghettoen og de forsømte boligområder. Når dette princip viser sig med al tydelighed, er det, fordi Wacquant ganske eksplicit har relateret sine forskellige arbejder til hinanden og herigennem påpeget, hvorledes de tilsammen, men på hver deres måder, skitserer genstandsfeltet mellem klasse, race og staten.

I forhold til dette analytiske princip kan vi parafrasere Wacquants egen introduktion til Bourdieus analyse af staten i *The State Nobility* (Bourdieu 1996): Hvor et af hovedargumenterne om staten er, at den ikke nødvendigvis er der, hvor vi mest venter den – eller der, hvor staten stiltiende opdrager os til at erkende den – men derimod, at dens væsentligste virkemåde og effekt ligger i den faktiske tilstedeværelse, der hvor vi hverken forventer eller venter den (Wacquant 1996a: xvii). Med udgangspunkt i en forståelse af, at staten først og fremmest i moderne vestlige samfund er en organisation, der er født og formet med det formål at koncentrere magt – forstået som kapital i alle former og særligt symbolsk – dvs. som en art centralbank af symbolsk

kredit (ibid.). Med andre ord er det statens tilstedeværelse i dobbelt forstand både som den symbolske centralbank, der er medvirkende til at producere de strukturelle faktorer, som er stærkt betingende for ghettoen og de forsømte boligområders position i det sociale og rumlige hierarki, men også som dens faktiske tilstedeværelse gennem forskellige sociale institutioner og projekter, der sigter på at afhjælpe og/eller håndtere beboerne og deres situation i de forsømte boligområder. En tilstedeværelse, der langt oftere, end politikerne og de journalistiske beskrivelser lader ane, er modsætningsfyldt og alt andet end helhedsorienteret. Hvilket bl.a. er en af årsagerne til, at Wacquant foretrækker og anvender Bourdieus begreb 'det bureaukratiske felt' for staten for netop at kunne indfange statens mangeartede og til tider modsætningsfyldte tilstedeværelse i byen (Wacquant 2012; se også 2009a).

Den sidste reelle del af introduktionen – *Byens udstødte* i en dansk kontekst – er vores forsøg på at situere *Byens udstødte* i en praktisk-teoretisk ånd til den danske kontekst, den skal læses i, og hvad vi mener, denne oversættelse kan bidrage med i samme.

I: Baggrunden for *Byens udstødte*

Da Wacquant som 25-årig midt i 1980'erne ankom til University of Chicago for at påbegynde sin ph.d. i sociologi, blev han tildelt den sidste ledige studiebolig – den, ingen andre ville have – på East 61 Street, to blokke inde i Woodlawn. Woodlawn var engang kendt som et af "det sorte Amerikas" kulturelle højborge, men da Wacquant ankom, var der så godt som intet tilbage af tidligere tiders kulturelle opblomstring. Midt i firserne havde Woodlawn således ikke engang en high school eller et bibliotek tilbage, og godt en tredjedel af kvarterets beboere levede under fattigdomsgrænsen. Dette massive økonomiske, kulturelle, fysiske og sociale forfald lige uden for vinduerne og kun et stenkast fra universitetets privilegerede hvide verden rystede Wacquant fundamentalt på to måder. For det første følelsesmæssigt, for det andet intellektuelt – som Wacquant også gør opmærksom på i efterskriftet:

... det chok, både følelsesmæssigt og intellektuelt, jeg fik ved synet af det måneagtige landskab, der udgjorde resterne af den sorte ghetto, der lå lige neden for mine vinduer i 61st Street, på kanten af University of Chicagos campus, hvor jeg var rejst til for at skrive en ph.d. i sociologi [...] Da jeg nu boede på den socioraciale brudlinje, der plager USA, og på førstehånd havde lært de praktiske teknikker at kende, som (fattige) sorte og (rige) hvide dagligt anvender i forsøget på at håndtere og benægte den gordiske knude, som klasse, race og rum i metropolen er, var

det umuligt for mig ikke at vælge en så fremmedartet urban kontekst, der dagligt triggede min undren, som emne for min afhandling. (s. 333)

Samtidig mødte Wacquant snart efter sin ankomst til Chicago den anerkendte, afroamerikanske sociologiprofessor William Julius Wilson, der på det tidspunkt lige var begyndt på de studier, som kom til at levere materialet til hans nu klassiske monografi *The Truly Disadvantaged* (Wilson 1987). Wilson inviterede Wacquant til at arbejde for sig som forskningsassistent på projektet. Disse faktorer tilsammen bevirkede, at fokus for Wacquants ph.d. hurtigt skiftede fra tropisk etnografi til Chicagos ghettoer (se nedenfor om dette skift i forskningsinteresse). Til trods for deres gode samarbejde (Wilson 1987: x, Wilson og Wacquant 1989) følte Wacquant sig dog stærkt utilpas over det sociologiske “blik fra oven”, der kendetegnede det meste af den forskning, der på daværende tidspunkt var fremherskende omkring de amerikanske ghettoer. Dette førte til, at Wacquant forskningsmæssigt valgte en anden vej end hans amerikanske mentor, en mere etnografisk vej, der lå nærmere en anden af sociologiens koryfæer, nemlig Pierre Bourdieu, som Wacquant var blevet personligt bekendt med i begyndelsen af firserne under sine studier i Paris (se Delica 2011).

Jeg fandt det epistemologisk og moralsk uforsvarligt at forske i ghettoen uden en konkret førstehåndsviden om den, dels fordi den bogstavelig talt var lige uden for min hoveddør [...] dels fordi den etablerede og anerkendte forskning forekom mig at være fuld af usandsynlige og quasi-videnskabelige begreber såsom den akademiske myte om “*underclass*”, der på det tidspunkt grundlæggende var baseret på hjemmestrikkede forestillinger. (Wacquant 2009b: 107; oversat af redaktørerne).⁴

For at finde en indgang til at undersøge ghettoen indefra meldte Wacquant sig ind i en bokseklub i hjertet af Woodlawn. I de følgende år brugte han sin daglige træning i Woodlawns Boys Club som sociologisk observatorium og førte systematiske og stringente etnografiske optegnelser over sit feltarbejde der (Wacquant 2004b; se endvidere Delica 2008 for en introduktion hertil). Men i begyndelsen af 1990'erne brød en markant debat ud i Frankrig omkring ghettoiseringen af de gamle arbejderkvarterer i den urbane periferi kendt som *banlieues*. For Wacquant, der havde et førstehåndskendskab til elendigheden i

4 I bogen anvendes termen “*underclass*” i stedet for “underklasse”, da den amerikanske terminologi er væsensforskellig fra den forståelse af underklasse, som Gunner Myrdal har defineret og udbredt i en skandinavisk kontekst, hvilket også Wacquant gør opmærksom på, se fx “L’*“underclass” urbaine dans l’imaginaire américain*” (Wacquant 1996a).

Chicagos South Side, var det næsten surrealistisk at se Frankrigs urbane periferi beskrevet og omtalt med samme vokabularium som de amerikanske ghettoer og af personer, der tilsyneladende aldrig havde sat deres ben i en ghetto. Ud fra en moralsk og intellektuel betragtning påtog Wacquant sig den opgave at gå i clinch med disse hovedsageligt politiske og mediemæssige fremstillinger gennem et systematisk komparativt forskningsarbejde. Som han ligeledes gør opmærksom på i efterskriftet til *Byens udstødte*:

... den eksplosion og spredning, der fandt sted i Frankrig og de omkringliggende lande, af en panikdiskurs om den pludselige knopskydning af "immigrantghettoer", den såkaldte "integrationskrise" og den formodede "amerikanisering" af de europæiske byer. Denne diskurs, som uden pauser er blevet blæst op siden de tidlige 1990'ere, krævede et dobbelt svar fra min side, da den, helt hen i vejret, blev ved med at henvise til den sorte amerikanske ghetto – og især til ghettoen i Chicago – og det forekom mig, at diskursen gentog, for ikke at sige forværrede, en række analytiske "bøffer" og politiske fejltrin, man havde gjort i den amerikanske debat om fattigdom, økonomi og stat, som var dukket op igen. Og det gjaldt i en sådan grad, at det komparative studie af de forskellige sociale positioner, strategier og erfaringer med de destabiliserede og stigmatiserede grupper af det nye urbane proletariet, som har været under dannelse i de vestlige samfund på begge sider af Atlanten efter ophævelsen af den fordristisk-keynesianske pagt, gradvist trængte sig ind på mig som en pligt opgave – både som forsker og som samfundsborger. (s. 333)

Således udgjorde kombinationen af førstehåndsoplevelsen af den amerikanske ghetto, forskningen omkring denne i USA og den europæiske moralske panik og ukritiske import af amerikansk forskning den videnskabelige og moralske indignationsmotor i arbejdet med "byens udstødte". Byens udstødte blev imidlertid ikke bare omdrejningspunktet for denne bog, men for et ti år langt forskningsarbejde på begge sider af Atlanten. Dermed er bogen et produkt af en vedvarende, systematisk og metodisk punkt til punkt-komparation af forskellige urbane konstellationer af nye former for urban marginalisering under den fremvoksende neoliberale kapitalisme. I *Byens udstødte* er dette eksemplificeret med ghettoen i USA's "sorte bælte" og *banlieue*'erne i Paris' "røde bælte" (se bl.a. Wacquant 1996b og Wacquant 2008b).

II: Baggrunden for Wacquants forskningsinteresser

Wacquant blev født i 1960 i det sydlige Frankrig, i en familie fra den intel-

lektuelle middelklasse, og gik i den almindelige lokale folkeskole. Efter gymnasiet i den nærliggende by Montpellier kom han ind på den prestigefyldte elitehandelsskole *École des Hautes Études Commerciales* (HEC) i Paris for at studere industriel økonomi. HEC er et af det franske uddannelsessystems eliteskoler (*grandes écoles*), der alle er samlet i Paris. Flere steder beskriver Wacquant selv dette valg som et udtryk for det mindste onde. Han opfattede ikke sig selv som “matematiknørd” nok til at søge ind på eliteskolen for ingeniører (*École Polytechnique*) og på den anden side heller ikke litterær nok til at binde an med det filosofisk orienterede *École Normale Supérieure*. HEC syntes at placere sig midt mellem disse yderpoler. Men HEC er eliteskolen for den franske businesselite og sigter på at uddanne sine studerende til at varetage topledposter i erhvervslivet – en tanke, der lå Wacquant meget fjern (Wacquant 2009: 103). I en periode overvejede han, hvorledes han kunne mingelere sig, og hvordan han kunne forskyde sine studier i andre retninger, fx socialhistorie eller politisk økonomi. Vendepunktet for Wacquant kom, da han en efterårsaften i 1980 blev hevet med af en kammerat til en offentlig forelæsning med titlen “Spørgsmål om politik”. Forelæseren var den franske sociolog Pierre Bourdieu, og det var kort efter udgivelsen af dennes nu klassiske værk *La Distinction* (1979; *Distinction* (engelsk udgave 1984)) og dens oversete (i forhold til *La Distinction*) tvilling *Den praktiske sans* (2007 [1980]), men før hans indtræden i Collège de France. Som Wacquant selv bemærker:

For mig blev dette foredrag en sand åbenbaring: Jeg forstod ikke tre fjerdedele af, hvad Bourdieu sagde, men jeg forstod, at det, der blev sagt, helt sikkert var noget meget vigtigt og centralt, og at jeg var nødt til at komme til bunds i det. [...] Efter foredraget havde vi en lidenskabelig diskussion med Bourdieu i studenttercaferiet indtil klokken fire om morgenen. Jeg havde den berusende følelse, mens jeg lyttede til hans svar på vores vidtrækkende spørgsmål, at han, på samme måde som en kirurg, dissekerede det franske samfund for at vise os dets indvolde og dets interne og sammensatte sammenhænge og dette på en måde, jeg aldrig ville have troet mulig. Da jeg kom hjem ud på de små timer, sagde jeg til mig selv, “Hvis det er sociologi, er det det jeg vill!”. (Wacquant 2009b: 103 oversat af redaktørerne)

Efter sit møde med Bourdieu gik Wacquant i lag med sociologien og blev indskrevet ved Nanterre universitet i Paris ved siden af sine studier på HEC. Efter at have forsvaret sit speciale indgivet ved Nanterre, og var baseret på et miks af historiske studier og etnografi med udgangspunkt i hans oplevelser på HEC under titlen “Akademisk produktion og social reproduktion”, fik han et stipendium til Chapel Hill, University of North Carolina (1982-1983). Og det

var her, han med bl.a. Gerhard Lenski og Craig Callhoun som vejledere og diskussionspartnere konverterede fuldgældigt til sociologien. Efter sit ophold i USA vendte Wacquant tilbage til Frankrig for at aftjene sin værnepligt. Ved et ekstraordinært tilfælde fik han mulighed for at gøre civil tjeneste som sociolog ved forskningscenteret ORSTOM, Frankrigs tidligere “kontor for kolonial forskning”. Her skulle han udstationeres i Ny Kaledonien [en lille øgruppe og fransk koloni i det sydlige Stillehav] i to år (1983-1985). Ny Kaledonien i 1980’erne var en koloni af det nittende århundredes type, der havde overlevet næsten intakt. Udstationeringen blev således på mange måder et praktisk sociologisk læringsrum i en kompleks kontekst af sammensatte postkoloniale relationer mellem kolonimagten, lokalbefolkningen og omverdenen. Det var på mange måder en brutal, men også udfordrende situation, og midt under Wacquants udstationering brød Kanak-opstanden ud (november 1984). Alle disse omvæltninger med undtagelsestilstand og kampe mellem kolonister og lokale oprørere udgjorde en ekstraordinær situation for en nyudklækket sociolog. Og samtidig med at Wacquant gav sig i kast med en række af de klassiske etnologer (Mauss, Mead, Malinowski, Radcliffe-Brown, Bateson osv.), udforskede han uddannelsessystemet, urbaniseringen og mere bredt det koloniale system. Samtidig følte han sig kaldet til at reflektere over samfundsvidenskabens rolle som civiliserende (i Norbert Elias’ forstand) og oplysende. Hen mod afslutningen af sin udstationering fik han et ph.d.-stipendium ved University of Chicago – det ældste sociologiske fakultet i verden. Med i rygsækken, da Wacquant ankom til Chicago, havde han en intention om en historisk antropologisk afhandling om kolonial dominans i Ny Kaledonien. Denne intention blev, som det fremgik ovenfor, aldrig ført ud i livet, fordi Wacquant fandt det umuligt ikke at kaste sit fokus og sin forskningsinteresse på den sorte ghetto og som en følge heraf på de urbane marginaliseringsprocesser på begge sider af Atlanten.

III: Bogens opbygning ganske kort

Konkret er *Byens udstødte* struktureret i tre dele⁵, hvor første del, med udgangspunkt i Chicagos South og West Side, skitserer forandringerne af den amerikanske ghetto siden borgerrettighedsurolighederne i de “varme somre” mellem 1966 og 1968 og frem til 1990’ernes hyperghettoer. I denne forbindelse tilbageviser Wacquant konsekvent de populære og quasi-videnskabelige

5 Her henvises igen til Wacquants forord til nærværende udgave af *Byens udstødte*, hvori han redegør for de underliggende teser for bogens tre dele.

fortællinger om “*underclass*” og disses nære slægtninge som fx fortællingerne om “fattigdomskulturer” og “områdeeffekter” – alle “narrativer” eller begreber, der på hver deres måde, ifølge Wacquants argumenter, er politiske instrumenter frem for reelle sociale grupper eller mekanismer. På denne måde er de udtryk for en falsk branding, der udtrykker et ønske om at lægge “skylden” på i forvejen stigmatiserede samfundsmæssige grupper. Grupper, der ved deres blotte eksistens udfordrer de dominerende ideologiske visioner af det amerikanske samfund som en verden af individuelle muligheder. Wacquant hævder, at “*underclass*fortællingen” tilslører den historiske transformation fra ghetto til “hyperghetto” i USA. Hyperghettoen forstår Wacquant som en markant og ny urban konstellation, der er defineret bl.a. ved den næsten totale statslige tilbagetrækning og et massivt sammenbrud i de tilbageværende offentlige institutioner. *Byens udstødte* er et konsekvent forsøg på at styre opmærksomheden væk fra hhv. de ideologiske fortællinger og fra de såkaldt objektivt beskrivende fremstillinger af den etniske segregation; i stedet fremhæver bogen den rolle, staten og politikken har i relation til produktionen af betingelserne for intensivering og koncentrationen af racemæssig, klasse-mæssig og spatial stigmatisering og marginalisering i dele af de amerikanske metropolvers forvitrende bykerner.

I bogens anden del udfoldes det komparative perspektiv ved at fokusere på Europas tidligere arbejderkvarterer i den urbane periferi via et specifikt nedslag i det berygtede boligområde Les Quatre mille i La Courneuve, en af Paris’ tidligere “røde” forstæder. Her tilbageviser Wacquant den populære tese om transatlantisk konvergens. Tværtom demonstrerer han, hvorledes de tidligere arbejderkvarterer har undergået en proces af gradvis opløsning, der i realiteten har ført dem længere væk fra den amerikanske ghetto. Forstået således at en ghetto er en etnisk set homogen enklave, der indeholder alle medlemmerne af en underordnet kategori og dens institutioner, hvorved de forhindres i at sprede sig vilkårligt i byen. Omvendt er de forarmede og forsømte arbejderkvarterer i den urbane franske og europæiske periferi stærkt heterogene med beboere fra tyve-tredive lande. Samtidig indeholder de typisk om ikke en majoritet, så dog en væsentlig andel af etnisk franske statsborgere. Den voksende tilstedeværelse af postkoloniale migranter i disse områder er endvidere resultatet af et fald i migranternes geografiske spredning. Tidligere var de i vidt omfang udelukket fra det sociale boligbyggeri og derfor i realiteten væsentligt mere segregerede. Samtidig er der sket det, at de beboere, der har formået at bevæge sig opad i klassehierarkiet, via uddannelsessystemet, arbejdsmarkedet eller eget entreprenørskab, forlader områderne så hurtigt, de får mulighed for det. Med andre ord: De europæiske forsømte boligområders grænser har en helt anden porøsitet end deres amerikanske pendanter

i bunden af det urbane hierarki. Endelig har det “røde bæltets” *banlieue*’er også mistet mange af sine lokale institutioner – fagforeninger, boligforeninger, partimedlemskab osv. – der traditionelt organiserede det sociale liv i disse områder, og som gav beboerne en værdighed og en kollektiv stolthed over deres klassetilhørsforhold og deres by. Til gengæld har staten gennem en mængde socialt- og områdebaserede programmer sikret både et vist minimumseksistensniveau og et vist niveau af offentlige institutioner, der tilbyder en række sociale og samfundsmæssige ydelser. Således er staten på mange måder mere til stede (i det mindste institutionelt set) i de forsømte områder end i det omgivende samfund. Områdernes nuværende etniske heterogenitet, civilsamfundsmæssige afinstitutionisering og manglende kapacitet til at skabe nye, fælles kulturelle og sociale værdier gør disse områder til det modsatte af ghettoer: De er, ifølge Wacquant, blevet anti-ghettoer.

I *Byens udstødtes* tredje og sidste del afdækkes fremkomsten af et nyt fattigdomsregime på begge sider af Atlanten. Et regime, som er distinkt anderledes end det regime, der var dominerende de foregående fem årtier – et regime, der var forankret i et stabilt industrielt arbejdsmarked og den keynesianske stats sikkerhedsnet. Denne nye avancerede marginalisering understøttes af fragmenteringen af arbejdskraften, reorganiseringen af velfærdspolitikken fra sikkerhed til markedstvang samt genkomsten af generel ulighed – med andre ord en ny form for marginalisering affødt af den mere eller mindre globale neoliberale “revolution” (se også Wacquant 1996c). Men denne nye sociale realitet, der er affødt af knapheden på stabilt arbejde og statens ændrede rolle, tilsløres af den offentlige debats fokus på etnicitet, immigration, integration, diskrimination og multikulturalitet. Der hersker imidlertid ingen tvivl om, at disse diskussioner omhandler reelle problemer, men de er ikke de drivende mekanismer bag marginaliseringen af Europas urbane periferi. Hvad værre er, påpeger Wacquant, så medfører den store opmærksomhed, som disse emner får, at det nye sociale spørgsmål om det transformerede arbejde og dets konsekvenser for formationen af et nyt urbant proletariat for det 21. århundrede fortrænges.

Sidst, men ikke mindst skal både Wacquants indledning og efterskrift til bogen nævnes, da de to tilsammen næsten udgør en selvstændig del ved at opstille en sammenhængende forskningsmæssig ramme for bogens analyser. Denne ramme har et programmatisk skær over sig og er af en genuin metodisk karakter, der kan fungere som inspiration for en kritisk orienteret samfundsvidenskab fremover. Således er både det indledende kapitel og den afsluttende efterskrift spækket med konkrete bud på, hvordan samfundsvidenskabens styrke og praktiseres for ikke at falde i de grøfter og blindgyder, som Wacquant kontinuerligt gennem bogen kritiserer og påviser som væ-

rende gældende for en stor del af den samtidige litteratur, der også fokuserer på skæringspunktet mellem fysiske, sociale og symbolske problemstillinger.

IV: *Byens udstødte* i relation til Wacquants arbejde i en bredere kontekst

Mange steder påpeger Wacquant, hvorledes *Byens udstødte* på flere måder relaterer sig til flere af hans andre bøger. Visse steder skitserer han en trilogi bestående af *Byens udstødte*, *Punishing the Poor* (2009a) og *Das Janusgesicht des Ghettos* (2006)⁶. *Punishing the Poor* beskriver fremkomsten og udviklingen af et nyt urbant og politisk regime i USA og den efterfølgende globale spredning af dette regime. Et regime, der som respons mod den avancerede marginalisering foretager en sammensmeltning af “workfare” og “prisonfare” for at fastholde eller genetablere kontrollen med byens udstødte i de forsømte boligområder. Den tredje bog, *The Two Faces of the Ghetto*, bygger teoretisk og empirisk bro mellem de to første bøger gennem en omhyggelig granskning af to markante spørgsmål. For det første: Hvad er en ghetto? Her afklares, hvad forskellene er mellem den jødiske ghetto i renaissance Europa, den sorte ghetto i de amerikanske storbyer, Burakuminerne i Japan og de forsømte boligområder i den europæiske urbane periferi (se også Wacquant 2004c og 2011c). Og for det andet: Hvorfor er de marginaliserede og stigmatiserede fraktioner af den tidligere arbejderklasse blevet målet for en række nye “fængslende” politikker? Andre steder igen tilskriver Wacquant *Deadly Symbiosis*, der er under oversættelse, men endnu kun er udkommet på italiensk, rollen som bindeled mellem de to første bøger (Wacquant 2002b).

På denne måde kan Wacquants “trilogi” opfattes som et sociologisk og metodologisk projekt, hvor hver bog er et selvstændigt bidrag til at anskueliggøre, hvorledes samspillet mellem forskellige sociale institutioner faciliterer og gøder jorden for den neoliberale revolution i praksis i et specifikt socialt rum. Anskuet således kan trilogien visualiseres med en trekant, hvis base udgøres af relationen mellem (A) Klasse og (B) Race/etnicitet, mens toppen udgøres af (C) Staten. Hvor Klasse/Race-relationen (A-B) er genstandsfeltet for *Byens udstødte*, er det overordnede tema for *Punishing the Poor* Klasse/Stat-relationerne (A-C). Sidst, men ikke mindst analyseres relationerne mellem Stat/Race (etnicitet)(B-C) i *Deadly Symbiosis* og *Das Janusgesicht des Ghettos*.

6 Titlen udkom på engelsk i 2013, *The Two Faces of the Ghetto*.

V: *Byens udstødte* i en dansk kontekst

Af Loïc Wacquants efterhånden meget omfattende arbejde er *Byens udstødte* det måske mest komplicerede og sammensatte. Af den årsag er der en risiko for, at nogle læsere ikke vil føle sig helt til rette eller måske ligefrem opfatter den som på én og samme tid for detaljeret og for overfladisk. For det første sammenstiller bogen 10 års forskningsarbejde på to kontinenter (s. 333). For det andet er de empiriske genstandsfelter – ghettoen i USA og *banlieue*'erne omkring Paris – både lokaliserede og kontekstualiserede i en for de fleste danskere ganske fremmed kontekst. Men samtidig er *Byens udstødte* gennemsyret af en klar underliggende analytisk og universalistisk intention, der rækker langt ud over de empiriske nedslag. For det tredje er den konsekvent empirisk og detaljeret i en grad, der næsten kan synes overdrevet, men det er en detaljerigdom, der er fostret af et konsekvent teoretisk projekt, som placerer bogen helt centralt i de forskningsmæssige og politiske diskussioner om de stigmatiserede områder i bunden af det sociale hierarki, der udgør byen. Hermed placerer bogen sig også som helt central i forhold til de forskningsmæssige (og politiske) diskussioner omkring magt, medborgerskab og marginalisering generelt og forsømte boligområder, immigration, etnicitet og integration specifikt.

Diskussioner, der også i en dansk sammenhæng har været højt på den politiske dagsorden, særligt siden Hvidovres daværende borgmester Britta Christensen i begyndelsen af halvfemserne trak spørgsmålene om integration og koncentrationen af etniske minoriteter i dele af den almennyttige sektor ind i den offentlige debat ved, imod statsamtets påbud, at nægte at modtage flere flygtninge til kommunen. Spørgsmål, der op gennem nullerne er blevet skærpet stadig mere under de skiftende VK-regeringer. Først med daværende statsminister Anders Fogh Rasmussens (V) nytårstale den 1. januar 2004, hvori han kundgjorde en ny social realitet: Ghettoen. Fra og med denne tale havde Danmark officielt nu ghettoer:

Mange års fejlslagen udlændingepolitik har f.eks. skabt indvandrerghettoer, hvor mændene er arbejdsløse, hvor kvinderne er isolerede, og familierne kun taler hjemlandets sprog. Børnene vokser op uden at lære ordentligt dansk. Nogle bliver påvirkede af hærdede kriminelle. De kommer til at forveksle det danske frisind med vægelsind. Den danske frihed med tomhed. Den danske lighed med ligegyldighed. Og de ser på det danske samfund med foragt. Ghattodannelser fører til vold, kriminalitet og konfrontation. Det kender vi fra udlandet. Og det hverken kan eller vil vi acceptere i Danmark. Vi må stoppe den ulykkelige ghattodannelse. (Statsministerens nytårstale den 1. januar 2004)

Nytårstalen blev således startskuddet til en dansk ghettopolitik, og allerede i maj måned samme år blev der fremlagt en omfattende “Strategi mod ghettoisering” (Regeringen 2004). Der blev nedsat en såkaldt tværgående “Programbestyrelse mod ghettoisering”, i daglig tale kaldet Programbestyrelsen, der skulle fungere som retningsgivere og tovholdere for udviklingen, implementeringen og supervisionen af strategierne. Sidst, men ikke mindst blev reglerne for “kombineret udlejning” revideret i maj 2005 og i praksis gjort til Danmarks de facto ghettodefinition. Og de områder, der var kvalificerede til at anvende disse regler om kombineret udlejning, blev årligt offentliggjort på en liste på socialministeriets hjemmeside, en liste, der hurtigt blev døbt ghettolisten (Schultz Larsen 2009: 174 ff. og 2011: 48 ff.).

Seks år senere, i kølvandet på daværende statsminister Lars Lykke Rasmussens (V) relancering af “ghettodebatten” i oktober 2010, fik ghettodefinitionen et retorisk og politisk “ansigtsløft”:

[d]er er opstået en slags huller i danmarkskortet. Steder, hvor de danske værdier tydeligvis ikke længere er bærende. [...] Problemerne er knyttet til særligt belastede boligområder. Områder, som vi i daglig tale kalder ghettoer. [...] Det er områder, hvor en stor del af beboerne er uden arbejde. Hvor der bor mange kriminelle. Og hvor der bor mange danskere med indvandrerbaggrund. [...] Vi står over for særlige problemer, der kræver særlige løsninger. Vi vil rive murene ned. Vi vil åbne ghettoerne mod samfundet. [...] Det er stenørkener uden forbindelseslinjer til det omgivende samfund. Det er de fæstninger, vi skal bryde igennem. Vi skal have ghettoen tilbage til samfundet. (Statsministerens tale ved Folketingets åbning tirsdag den 5. oktober 2010)

Efterfølgende blev ghettodefinitionen ekspliciteret til at være: Almene boligområder, der opfylder to af følgende tre kriterier: “Mindst 50 % indvandrere og efterkommere i området”, “mindst 40 % af beboerne uden tilknytning til uddannelse eller arbejdsmarked” og “Mindst 270 dømte pr. 10.000 indbyggere” (Regeringen 2010: 37). Ganske kort opsummeret har ghettoerne i en dansk kontekst således bevæget sig fra avisforsiderne i begyndelsen af 1990’erne til her i nullerne og tierne at være en stats sanktioneret social realitet. Efter det seneste valg i efteråret 2011 og SRSF-regeringens tiltræden har udmeldingen været, at det nu ikke længere hedder ghettoer, men udsatte boligområder, da denne regering anser ghetto-betegnelsen for i sig selv at bidrage til problemerne:

[v]i tror ikke på, at det løser problemet at stemple en gruppe negativt. På samme måde hjælper vi ikke med at løse problemerne i udsatte boligområder ved at

sætte disse på en "ghettoliste". [...] At kalde et område for ghetto er at træde på dem, der ligger ned. Området bliver endnu mere udsat for at komme ind i en dårlig spiral med øget antal ledige og kriminelle beboere. Området får endnu sværere ved at skabe en positiv stemning og fælles ansvar for bygninger og omgivelser i området. [...] Ikke flere "ghettolister", ikke flere "ghettostrategier", ikke mere "ghetto". Vi må ikke glemme, at der bor mange ressourcestærke mennesker i de udsatte boligområder. Beboere, der deler værdier med flertallet af danskerne [...] mange af dem flytter, fordi der er problemer i de udsatte boligområder. Problemer, som splitter kvartererne op, og som øger utrygheden. Men vi må og skal ikke acceptere asocial adfærd, hærværk og kriminalitet. Vi vil ikke finde os i bander, der terroriserer områderne. (Carsten Hansen, minister for by, bolig og land-distrikter (S), og Anna Mee Allerslev, beskæftigelses- og integrationsborgmester i København (R), Jyllands-Posten den 17. oktober 2011)

Omvendt er der i skrivende stund (forår 2013) endnu ikke fremlagt en ny eller alternativ strategi for, hvorledes den nuværende regering vil søge at håndtere problemerne i bunden af det rumlige hierarki, som byen udgør. Den nye regering er end ikke kommet med en ansats til en alternativ definition af, hvad et udsat boligområde er, endsiges hvad der adskiller et sådant fra en ghetto.

Det er i denne kontekst, at *Byens udstødte* har en relevans, der rækker ud over den akademiske og forskningsmæssige interesse, som bogen uomtvisteligt besidder.⁷ Først og fremmest bryder Wacquant i bogen med de eksotiske, naivistiske og discount-akademiske diskurser og forklaringer, der omgiver den sorte ghetto i USA og de forsømte boligområder i Frankrig (Europa). Dette gør han gennem en konsekvent og historisk-konkret analyse af de generiske mekanismer, der på begge sider af Atlanten er med til at producere disse områder. Første skridt for Wacquant er afvisningen af den "disorganiseringstese" (s. 101), der har været dominerende inden for den amerikanske fattigdomsforskning siden den tidlige Chicago-skole. Med reference til forfatteren af *The Ghetto* og *Urbanism as a Way of Life* (Wirth 1928 og 1938) betegner Wacquant andetsteds disorganiseringstesen, der er en af grundfigurerne inden for amerikansk byforskning, som "Louis Wirths fejlslutning" (Wacqu-

7 Internationalt set har bogen været udsat for massiv interesse. Den har bl.a. givet anledning til (mindst) tre temanumre af forskellige internationale forskningstidsskrifter (*City*, vol. 11 (3) 2007 og vol. 12 (1) 2008; *International Journal of Urban and Regional Research*, vol. 33 (3) 2009; *Urban Geography*, vol. 31, februar-marts 2010), hvori den tages op til kritisk granskning og teserne om "avanceret marginalisering", der inviterer til både steds-specifikke og komparative analyser, finkæmmes ud fra forskellige nationale optikker – kan man fx tale om "avanceret marginalisering" i Grækenland, Brasilien eller Kina? (Maloutas 2009, Caldeira 2009, Wu 2009). Endvidere er bogen efterfølgende blevet oversat til fransk, catalansk, spansk, tyrkisk, hollandsk og japansk.

ant 2010). I senere aftapninger har disorganiseringstesen informeret debatterne om “*underclass*” i USA og “ghettoiseringen” og “parallelsamfundene” i Europa. En af *Byens udstødtes* virkelige styrker er, at Wacquant her formår at opstille et alternativ, der ikke bare forener, men samtidig overskrider William Julius Wilsons (*The Truly Disadvantaged*, 1987) økonomiske perspektiv og Massey og Dentons (*American Apartheid*, 1993) racemæssige perspektiv, som Wacquant også gør opmærksom på i sit forord til nærværende udgave af *Byens udstødte*. Dette gøres ved, at analysen af de specifikke steder – her den sorte ghetto og de forsømte boligområder i udkanten af Paris – indlejres i en triangulering af de sammensatte sammenhænge mellem Race, Klasse og Stat i USA og Klasse, Etnicitet og Stat i Europa (s. 283-284)⁸.

Denne samtidighed mellem trianguleringen af race/etnicitet, klasse og stat og det komparative element i *Byens udstødte* kommer herved til at udgøre ikke bare et analytisk princip, der er forklaringsbærende, men også et praktisk-teoretisk og reflektivt korrektiv til selve analyserne. Det er netop gennem den analytiske samstilling af de to sociale realiteter, at det bliver muligt for Wacquant at anskueliggøre lighederne og forskellene mellem ghettoen og de forsømte boligområder. Således viser han i *Byens udstødte*, hvorledes ghettoen og de forsømte boligområder indtager homologe positioner i det sociale og rumlige hierarki på hver sin side af Atlanten, og hvordan begge disse socio-spatiale konfigurationer er kendetegnet af social lukning og rumlig afgrænsning vis-a-vis den omgivende by og det omgivende samfund; men omvendt viser Wacquant også, at de generiske kendetegn for de socio-spatiale konfigurationer er væsensforskellige, hvilket også gælder for de generiske mekanismer, der producerer dem. Således er den amerikanske kontekst kendetegnet af en racemæssig diskrimination (både i ordets almindelige og i etymologiske forstand som princip for klassifikation og adskillelse), der er modificeret af klassemæssig position, men siden tresserne forstærket af velfærdsstatens tilbagetrækning på det sociale og bolig-mæssige område (s. 283-284). Omvendt forholder det sig på den anden side af Atlanten (i Frankrig), hvor der er tale om, at den sociale og rumlige afgrænsning hovedsageligt er betinget af social position (eller klassemæssig position) modificeret af etnicitet, men hvor de forsømtes (beboerne såvel som områderne) sociale og rumlige afgrænsning modvirkes af velfærdsstatens massive tilstedeværelse (ibid.).

Således peger Wacquant på *statens* helt centrale rolle i produktionen af den sociale og symbolske orden, hvilket står i skærende kontrast til de for tiden dominerende teorier om “selvforstærkende spiraler”, “neighbourhood-effekter”,

8 Jf. her Wacquants algebraiske formalisering af disse relationer i hans forord til nærværende udgave af *Byens udstødte*.

“beboersammensætningsproblemer” og de gamle travere om de fattiges “asociale adfærd” og de fremmedes “afvigende værdier og kulturelle normer”. Teorier, der alle forsøger at forklare de forsømte boligområders problemer med udgangspunkt i områdernes interne orden eller med udgangspunkt i beboernes individuelle problemer og anomier.

Det vil sige: Overført til en dansk kontekst – mutatis mutandis – kan man med udgangspunkt i *Byens udstødte* anføre, at der ikke findes nogen ghettoer i Danmark. Der er hverken tale om amerikanisering eller ghettoisering, lige så lidt som der er tale om fremkomsten af en ny underklasse eller et pjaltproletariat. Men derimod at *effekterne af et sted* ikke har udgangspunkt i selve stedet, at de i realiteten er *effekterne af staten og den historiserede sociale orden* overført på byen. Det vil igen sige, at selv de steder, hvor staten synes at brililere ved sit fraværd – der er ingen job, de sorte skoler er underprivilegerede, og den sociale boligsektor er forsømt – er nationalstaten stadig allestedsnærværende, da den gennem en mængde sammensatte handlingssammenhænge spiller en afgørende rolle i udformningen af boligmarkedet, arbejdsmarkedet, uddannelsessektoren, sundhedssektoren såvel som i den generelle fordeling af samfundets goder; og at staten på denne måde er medvirkende til at organisere samfundets forskellige sociale gruppers adgang til – og/eller manglende muligheder for – at tilegne sig forskellige dele af det fysiske rum, hvor det sociale hierarki objektiveres i det fysiske rum. I dette lys er *Byens udstødte* i lige så høj grad at betegne som en del af den politiske sociologi som en del af etnografien eller byforskningen.

Denne tværfaglighed er i øvrigt noget, der generelt kendetegner Wacquants samlede værk, hvor han er nytænkende i relation til en lang række fagområder: Sociologi, socialvidenskab, antropologi, etnografi, planlægning, bystudier og i de senere år også statskundskab og kriminologi. Han anerkender i sin forskningspraksis ikke de mere eller mindre rigide faggrænser, men ser sig selv som en “generisk” forsker, der anvender de redskaber og teorier fra en mængde traditioner og fag, som skal til for at komme i dybden med en specifik problemstilling (Wacquant 2010: 162). Wacquants analytiske ambition er netop udtrykt ved en insisteren på, at delene i specifikke problemstillingeres komplekse sammensathed og de magtrelationer, der, synlige såvel som skjulte, virker konstituerende for problemstillingerernes fremtrædelsesformer, må synliggøres og relateres til hinanden (Wacquant 2010: 201 og 208). Det er også i dette lys, at hans anbefaling om forskningsmæssigt at gå etnografisk til værks skal forstås. For Wacquant er etnografien et uundværligt værktøj til at bryde med diskurser og teorier, der proklamerer social og urban undergang (s. 57-58), og et værktøj, som efterfølgende ligeledes er uundværligt i rekonstruktionen af genstandsfeltet som et eksplicit videnskabeligt objekt. I *Byens udstødte*

anvendes til eksempel etnografiske data indsamlet i Chicagos ghetto og i de franske *banlieue*'er til kritisk at tale ind i og op imod en journalistisk og bureaukratisk debat, der har haft en tendens til at skitsere og forstå livet i ghettoen "på afstand" (Wacquant 1997a, 2000 og 2002a). Således er etnografien hos Wacquant ikke sammenfaldende med en eurocentrisk forestilling om den passive dokumentation af eksotiske og fremmede levekår og social samhandlen på baggrund af en snæver palet af metodologiske muligheder, og som mestendels består af observation, samtale og deltagelse i forskellige sociale sammenhænge. For Wacquant er etnografien relateret til en praktisk-teoretisk og historisk-konkret *refleksiv sociologi* (Bourdieu og Wacquant 1992). Og en etnografisk analyse kan således aldrig stå uden en historisk konkret og institutionel analyse af de sociale betingelser for de sociale praksisformer, der undersøges og vice versa (s. 57; se også Delica 2011; 2013 og Schultz Larsen 2012).

En anbefaling

Kort sammenfattet udgør *Byens udstødte* ikke bare obligatorisk læsning for alle med interesse i at få greb om, hvilke generiske mekanismer der producerer og reproducerer de forsømte boligområder i bunden af det sociale og rumlige hierarki, som byen udgør. På én og samme tid er den *også* et forskningsprogram, der opfordrer til – i andre tilfælde af det mulige – at undersøge, hvilke dele af dette "provisoriske" og "fortløbende" arbejde der bør revideres i relation til forskellige nationale og sociale kontekster. Det er således vort spæde håb, at denne oversættelse vil bidrage til en nuancering af den danske forskningsmæssige og politiske debat om de forsømte boligområder, og at den kan være til inspiration for nye og innovative forsøg på at engagere tesen om den avancerede marginalisering gennem grundige analyser i en dansk sammenhæng.

Go' læselyst!

Troels Schultz Larsen, Kristian Delica og Anders Mathiesen

Litteraturliste

- Bourdieu, Pierre. 1979. *La distinction. Critique sociale du jugement*. Paris: Minuit. [Engelsk oversættelse 1984. *Distinction*. Cambridge, MA.: Harvard University Press].
- Bourdieu, Pierre, Jean-Claude Chamboredon og Jean-Claude Passeron 1991 [1968]. *The Craft of Sociology*. Berlin: Walter de Gruyter & Co.
- Bourdieu, Pierre. 1996. *The State Nobility*. Palo Alto: Stanford University Press.

- Bourdieu, Pierre. 1997 [1994]. "Det dobbelte brud". I P. Bourdieu, *Af praktiske grunde*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Bourdieu, Pierre. 2006 [2004]. *Udkast til en selvanalyse*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Bourdieu, Pierre. 2007 [1980]. *Den praktiske sans*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Bourdieu, Pierre og Loïc Wacquant. 1992. *An Invitation to a Reflexive Sociology*. Cambridge: Polity Press. [Dansk oversættelse. 1996. *Refleksiv Sociologi*. København: Hans Reitzels Forlag].
- Caldeira, Teresa, P.R. 2009. Marginality, Again?! *International Journal of Urban and Regional Research*, vol. 33 (3).
- Delica, Kristian. 2008. Wacquant og habitusteorien i praksis. Omtale af Body and Soul. *Praktiske Grunde – Nordisk Tidsskrift for kultur og samfundsvidenskab*, nr. 2/08.
- Delica, Kristian. 2011. Sociologisk refleksivitet og feltanalytisk anvendelse af etnografi – om Loïc Wacquants blik på urban marginalisering. *Dansk Sociologi*, vol. 22, nr. 1, 2011: 27-46.
- Delica, Kristian. 2013. *Biblioteksbaseerede medborgercentre i udsatte boligområder – om praksisformer, strategier og social innovation i arbejdet med avanceret marginalitet*. Roskilde: Ph.d.-afhandling, Institut for Miljø, Samfund og Rumlig Forandring, Roskilde Universitet.
- Goffman, Erving. 1967/1961. *Anstalt og Menneske*. København: Paludans filo-bibliotek, Jørgen Paludans forlag.
- Goffman, Erving. 1974. *Frame Analysis – An Essay on the Organization of Experience*. New York: Northeastern University Press & Harper and Row.
- Goffman, Erving. 1983. The Interaction Order: American Sociological Association, 1982 Presidential Address. *American Sociological Review*, vol. 48(1): 1-17.
- Goffman, Erving. 2009/1963. *Stigma: Om afvigerens sociale identitet*. 2. udgave. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Hansen, Carsten og Anna Mee Allerslev. 2011. "Slut med begrebet 'ghetto' i Danmark". *Jyllands-Posten* den 17. oktober 2011.
- Maloutas, Thomas. 2009. Urban Outcasts: A Contextualized Outlook on Advanced Marginality. *International Journal of Urban and Regional Research*, vol. 33 (3).
- Massey, Douglas og Nancy Denton. 1993. *American Apartheid: Segregation and the Making of the Underclass*. Cambridge, MA.: Harvard University Press.
- Regeringen. 2004. *Regeringens strategi mod ghettoisering*. København: Ministeriet for Flytninge, Indvandrere og Integration.
- Regeringen. 2010. *Ghettoen tilbage til samfundet – et opgør med parallelsamfund i Danmark*. København: Justitsministeriet.
- Schultz Larsen, Troels. 2009. *De forsømte – Skitse til en socialvidenskabelig analyse om relationerne mellem produktionen af forsømte boligområder, de sociale kampe om det boligsociale integrationsarbejde og den boligsociale integration*. Roskilde: Ph.d.-afhandling, Institut for samfund og globalisering, Roskilde Universitet.
- Schultz Larsen, Troels. 2011. Med Wacquant i det ghettopolitiske felt. *Dansk Sociologi*, vol. 22, nr. 1, 2011: 47-68.
- Schultz Larsen, Troels. 2012. "Med Bourdieu i felten – Almene boligområders stor-

- hed og forsømmelse”. I M. Freudendal-Pedersen m.fl. (red.), *Byen i bevægelse: Mobilitet – Politik – Performativitet*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag: 196-214.
- Wacquant, Loïc. 1996a [1996/1989]. “Foreword to The State Nobility”. I P. Bourdieu, *The State Nobility*. Cambridge: Polity Press: ix-xxii.
- Wacquant, Loïc. 1996b. “Red Belt, Black Belt: Racial Division, Class Inequality and the State in the French Urban Periphery and the American Ghetto”. I E. Mingione (red.), *Urban Poverty and the Underclass: A Reader*. Oxford: Wiley-Blackwell: 234-274.
- Wacquant, Loïc. 1996c. The Rise of Advanced Marginality: Notes on its Nature and Implications. *Acta Sociologica*, vol. 39: 121-139.
- Wacquant, Loïc. 1997. Three Pernicious Premises in the Study of the American Ghetto. *International Journal of Urban and Regional Research*, 20 (3).
- Wacquant, Loïc. 2000. “Logics of urban polarization: the view from below”. I R. Crompton m.fl. (red.), *Renewing Class Analysis*. Oxford: Blackwell Publishers: 107-119.
- Wacquant, Loïc. 2002a. Scrutinizing the Street: Poverty, Morality and the Pitfalls of Urban Ethnography. *American Journal of Sociology*, 107 (6).
- Wacquant, Loïc. 2002b. *Simbiosi mortale – neoliberalismo e politica penale*. Verona: Ombra Corte.
- Wacquant, Loïc. 2004a. Following Pierre Bourdieu into the field. *Ethnography*, vol. 5, nr. 4: 387-414. [Under udgivelse på dansk i Wacquant, Loïc (red.). Forår 2013. “At følge Pierre Bourdieu i felten,” *Praktiske Grunde – Nordisk Tidsskrift for kultur og samfundsvidenskab*.
- Wacquant, Loïc. 2004b. *Body and Soul: Notebooks of an Apprentice Boxer*. Oxford: Oxford University Press.
- Wacquant, Loïc. 2004c. “Ghetto”. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Online edition, Elsevier: <http://dx.doi.org/10.1016/B0-08-043076-7/99103-4>.
- Wacquant, Loïc. 2005. *Pierre Bourdieu and Democratic Politics: The Mystery of the Ministry*. Cambridge: Polity Press.
- Wacquant, Loïc. 2006. *Das Janusgesicht des Ghettos und andere Essays*. Basel/Berlin: Birkhäuser.
- Wacquant, Loïc. 2007. Territorial Stigmatization in the Age of Advanced Marginality. *Thesis Eleven*, vol. 91 (1): 66-77.
- Wacquant, Loïc. 2008. *Urban Outcasts. A Comparative Sociology of Advanced Marginality*. Cambridge: Polity Press.
- Wacquant, Loïc. 2008b. “Ghettoer og Anti-ghettoer – en diagnostik af den nye urbane fattigdom”. Loïc Wacquant i korrespondance med Troels Schultz Larsen. *Praktiske Grunde – Nordisk Tidsskrift for kultur og samfundsvidenskab*, nr. 2: 65-71, 2008.
- Wacquant, Loïc. 2008c. *Fattigdommens Fængsler*. København: Social Politisk Forlag.
- Wacquant, Loïc. 2009a. *Punishing the Poor: The Neoliberal Government of Social Insecurity*. Durham & London: Duke University Press.

- Wacquant, Loïc. 2009b. The body, the ghetto and the penal state. *Qualitative Sociology*, vol. 32: 101-129.
- Wacquant, Loïc. 2010. Designing Urban Seclusion in the Twenty-First Century. The 2009 Roth-Symonds Lecture. *Perspecta, Yale Journal of Architecture*, vol. 43: 165-178.
- Wacquant, Loïc. 2011b. The Wedding of Workfare and Prisonfare Revisited. *Social Justice*, 38, 1-2: 203-221.
- Wacquant, Loïc. 2011c. "A Janus-Faced Institution of Ethnoracial Closure: A Sociological Specification of the Ghetto." I R. Hutchison og B. Haynes (red.), *The Ghetto: Contemporary Global Issues and Controversies*. Boulder: Westview Press: 1-31.
- Wacquant, Loïc. 2012. Three steps to a historical anthropology of actually existing neoliberalism. *Social Anthropology*, vol. 20(1): 66-79.
- Wacquant, Loïc. 2013. *The Two Faces of the Ghetto*. New York: Oxford University Press.
- Wacquant, Loïc og W.J. Wilson. 1989. The cost of racial and class exclusion in the inner City. *Annals of the American Academy of Political and Social Sciences*, vol. 501: 8-25.
- Wilson, William Julius. 1987. *The Truly Disadvantaged*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Wirth, Louis. 1928. *The Ghetto*. Chicago: University of Chicago Press.
- Wirth, Louis. 1938. Urbanism as a Way of Life: The City and Contemporary Civilization. *American Journal of Sociology*, vol. 44, nr. 1:1-24.
- Wu, Fulong. 2009. The State and Marginality: Reflections on Urban Outcasts from China's Urban Transition. *International Journal of Urban and Regional Research*, vol. 33 (3).

Gensyn med byens udstødte: Forord til den danske udgave (2013)

AF LOÏC WACQUANT

Byens udstødte er en opsummering af ti års teoretisk og empirisk forskning i årsager til, former for og konsekvenser af den urbane “polarisering fra nedenu” i USA og Vesteuropa efter afslutningen på den fordristisk-keynesianske æra. Dette førte til en diagnose af det postindustrielle prekariat, der blev udkilt i de vestlige samfunds forsømte og forarmede områder, og deres problemer.¹ Bogen gør Bourdieus sociologiske kerneprincipper relevante inden for et bredt spektrum af etnografiske-, survey - og historiske data vedr. Chicagos indre by og Paris’ forstæder, og det sker for at kontrastere den sorte, amerikanske ghetto abrupte implosion efter optøjerne i 1960’erne med den langsomme nedbrydning af arbejderklassekvartererne i den franske byperiferi i afindustrialiseringens tidsalder. Den fremsætter tre hovedteser og skitserer en analytisk ramme til en fornyelse af det komparative studie af urban marginalisering. Disse vil jeg fremhæve i dette essay dels for at gøre det lettere for skandinaviske læsere at forstå den analytiske rammes arkitektur og anvendelighed.

1. Fra ghetto til hyperghetto, eller den sorte marginaliserings politiske rødder: Studiet indleder med at analysere rekonfigurationen af race, klasse og rum i den amerikanske metropol, fordi den sorte ghetto som en ildevarslende figur er blevet omdrejningspunktet for den samfundsmæssige og videnskabelige forestilling om urban transformation ved årtusindskiftet.² På den amerikanske side af Atlanten blev den “indre bys” abrupte og uforudsete nedsmeltning – en geografisk eufemisme, der slører ghettoens virkelighed som et instrument til etnoracial indespærring, der udelukkende er påtvunget den sorte befolkning – målet for et helt nyt dagsordensområde for politisk bekymring og lærde kontroverser. I Vesteuropa gennemsyrede forvaskede og forvrængede billeder af “ghettoen” som et patologisk rum af segregering, afvigelse og forsømmelse importeret fra USA den journalistiske, politiske og

1 For en sammenfatning af den biografiske, analytiske og samfundsmæssige underbygning af projektet, se Wacquant (2009).

2 Den gensidige og almindelige sammenblanding af lærde folks og lægmænds visioner for det urbane liv blev understreget af Hall (1988) og Low (1996).

intellektuelle debat omkring indvandring og ulighed i den dualiserede by (og det med fornyet intensitet efter optøjerne i Los Angeles i 1992).

Følgelig kortlægger den første tese det *historiske skifte fra ghetto til hyperghetto* i USA og understreger statens udformnings og den nationale politiks rolle i (re)produktionen af racialiseret marginalisering. *Byens udsødte* bryder med udtrykket “desorganisering”, som vi har arvet fra 1930’ernes Chicago-skole, og afviser den “*underclass*”³-historie (i dens strukturelle, adfærdsmæssige eller neo-økologiske områders fikserede varianter), som i 1980’erne dominerede forskningen i race og fattigdom; bogen påviser i stedet, at den sorte amerikanske ghetto kollapsede efter borgerrettighedsbevægelsernes storhedstid for så at frembringe en ny organisatorisk konstellation: Hyperghettoen. Eller mere præcist: Den “sorte metropol” – som var placeret i hjertet af de hvides by, men afsondret herfra, og som de afroamerikanske bymennesker både var tilknyttede af og tvunget ind i, udgjorde et afgrænset reservat med et net af fælles institutioner bygget af og for sorte mellem 1915 og 1965⁴ – kollapsede for at blive afløst af en *dualiseret sociospatial formation*. Denne decentrerede formation, der strækker sig på tværs af byen, består af den egentlige *hyperghetto* (HyGh), dvs. de sidste rester af den historiske ghetto, der nu omslutter de prekariære fraktioner af den sorte arbejderklasse i et goldt og øde territorium af frygt og opløsning uden nogen form for økonomisk virke. Dobbelt segregeret af race og klasse på den ene side og, på den anden side, af de blomstrende *sorte middelklassedistrikter* (SMKD), der for det meste voksede frem via offentlig beskæftigelse i de sorte ghettoers satellitområder, som lå frit tilgængelige efter den hvide befolknings masseudflytninger til forstæderne. Hvor byen i tiden fra første verdenskrig og frem til 1960’ernes optøjer forenede afroamerikanerne i et kompakt om end stratificeret samfund, der splitter byen dem nu ad langs klasselinjer, som afpatruljeres af statslige og federale institutioner for sikkerhed og social kontrol. Institutioner, der i stigende grad bemannes af sorte middelklasseborgere, som er blevet betroet at holde opsyn med deres uregerlige underklasse-brødre.⁵ Det fordristiske halve århundredes indkapslende dualisme, som lå indlejret i det symbolske, det sociale og det fysiske rum, kan sammenfattes i ligningen Hvid:Sort :: By:Ghetto, er således ble-

3 [I bogen anvendes termen “underclass” i stedet for “underklasse”, da den amerikanske terminologi er væsensforskellig fra den forståelse af underklasse, som Gunner Myrdal har defineret og udbredt i en skandinavisk kontekst, hvilket også Wacquant gør opmærksom på, se fx “L’*“underclass” urbaine dans l’imaginaire américain*” (Wacquant 1996a).]

4 Denne parallelle “sorte by inde i den hvide” er mesterligt beskrevet af Drake og Cayton, *Black Metropolis: A Study of Negro Life in a Northern City* ([1945] 1993).

5 Denne rumlige og sociale differentiering, der fører til stridigheder og konfrontationer omkring “kvarterets normer og skæbne”, er på dygtigste vis dokumenteret af Pattillo (2007). Pattillo er en af sin generations fremmeste afroamerikanske sociologer.

vet erstattet af en mere sammensat og højspændt struktur: Hvid:Sort :: By :: SMKD:HyGh – i henhold til en fraktal logik, ifølge hvilken hyperghettoens indbyggere oplever at være dobbelt dominerede og marginaliserede.

Byens udstødte bryder med denne almindeligt udbredte amerikanske sociologi om race og fattigdom og dens statsløse form og finder i stedet, at hyperghettoiseringen er økonomisk underdetermineret og politisk overdetermineret. Den mest karakteristiske årsag til den ekstraordinære sociale intensitet og rumlige koncentration af sort forarmelse i hyperghettoen er ikke, at “arbejdet er forsvundet” (sådan som William Julius Wilson hævder), eller den stædigt vedholdende “hypersegregering” (som Douglas Massey har fremført), selvom disse to kræfter tydeligvis spiller ind.⁶ Det er den statslige *politik om urban tilbagetrækning*, der er efterstræbt over hele spektret inden for beskæftigelse, velfærd, uddannelse, boligbyggeri og sundhed, og på alle niveauer føderalt, statsligt og lokalt, kombineret med det korrelative sammenbrud i de offentlige institutioner i de store metropolvers indre byer, der er fulgt med den fælles [communal] ghettos⁷ forfald. Dette betyder, at gåden om klasse og race (som nægtet etnicitet) i den amerikanske metropol ikke kan løses uden analytisk at inddrage staten, dens form og funktion – forstået som en institution for stratifikation og klassifikation, der på afgørende vis former livbetingelser og -strategier for byens fattige.

2. “Konvergenstesen” bestemt og gendrevet: I anden del af *Byens udstødte* – som rummer bogens centrale tese – tager vi over Atlanten for at udrede den homologe rumlige kobling mellem klasse, etnicitet og stat i det postindustrielle Europa. Bogen punkterer den ghettoiseringens “panikdiskurs”, der er fejtet hen over kontinentet i de sidste to årtier, og som for fuld kraft har ramt de nordiske lande i 2000’erne⁸, idet den demonstrerer, at forarmede og forsømte boligområder i Frankrig og dets nabolande ikke er ghettoer *à l’américaine*. Til trods for de tilsyneladende ligheder i den sociale morfologi (beboersammensætning, alderssammensætning, familieformer, relativ arbejdsløshed og

6 Wilson, *When Work Disappears: The World of the New Urban Poor* (1996) samt Massey og Denton, *American Apartheid: Segregation and the Making of the Underclass* (1992).

7 Da “communal” ikke har en direkte oversættelse, er det væsentligt at påpege, at begrebet “fælles ghetto” skal forstås med reference til *Ferdinand Tönnies* og hans distinktion mellem *Gemeinschaft und Gesellschaft* (1887), hvor *Gemeinschaft* [communal/community på engelsk] betegner et tæt socialt fællesskab, der er baseret på nærhed og nært kendskab til hinanden, og på de værdimæssige bånd, der udvikles mellem mennesker, som er forenet gennem fælles sprog, sædvane eller race etc.

8 Dette ses tydeligt af den danske 2010-regerings konfuse udmelding om at “konfrontere de danske parallelsamfund” ved at rette sigtet mod 29 officielt udpegede “ghettoer”, som blev defineret af den arbitrære kombination af immigration, arbejdsløshed og kriminalitet (Regeringen 2010, Nielsen 2010).

fattigdomsniveauer) og repræsentation (beboernes følelse af uværdighed, indespærring og stigmatisering), som følger af deres fælles position i bunden af det materielle og symbolske hierarki af steder, der udgør metropolen, så er den sorte, amerikanske ghetto og de europæiske arbejderklasseperiferier forskellige pga. de vedvarende forskelle i struktur, funktion og skala såvel som i den divergerende politiske håndtering, de er udsat for. Kort opsummeret: Fordrivelsen og tilbagetrækningen ind i den sorte ghetto er bestemt af etnicitet (E), moduleret af klasse (K) med fremkomsten af hyperghettoen i 1970'erne og forstærket af staten (S) gennem hele århundredet, i henhold til den algebraiske formel $[(E > K) \times S]$. I modsætning hertil er eksklusionen i Vesteuropas byperiferi drevet af klasseposition, moduleret af etnonationalt medlemskab og lindret af statslige strukturer og politikker, hvilket kan opsummeres med formlen $[(K > E) / S]$. Den vesteuropæiske eksklusion frembringer ikke "immigrantbyer i byen", som er udstyret med egen udvidede arbejdsdeling og parallelle institutioner baseret på etnisk tvang, der udøves enslydende på tværs af klasseskel. Med andre ord: Den konvergerer ikke med den sorte, amerikanske ghetto, der er karakteriseret ved sin fælles funktion af social udstødelse og økonomisk udnyttelse af en vanæret befolkning.

At sammenrode en broget blanding af forskellige marginaliserede steder i byen under betegnelsen "ghetto" vidner om, og naturaliserer, tre vildfarelser, som bogen gendriver. Den første består i at påberåbe sig begrebet [ghetto] som en ren og skær retorisk mekanisme, der har til hensigt at ryste den offentlige samvittighed ved at aktivere lægmands forestilling om urbane udørkner.⁹ Men en ghetto er ikke et "dårligt kvarter", en zone af social disintegration defineret (udelukkende eller i kombinationen) af segregering, forarmelse, forfaldent boligbyggeri, ikke-fungerende institutioner samt den udbredte forekomst af misbrug og vold. Den er et *socio-spatialt redskab til etnoracial lukning og kontrol*, en følge af den historiske og gensidige anvisning af en stigmatiseret social kategori til et reserveret territorium, der paradoksalt nok tilbyder den "stigmatiserede og forarmede" befolkning en strukturel havn, som fostrer selvorganisering og kollektiv beskyttelse mod brutal dominans.¹⁰ Den anden vildfarelse består i, at man sammenblander den fælles ghetto med hyperghettoen: Forarmelse, økonomisk demobilisering, institutionel ørkendannelse samt forråelsen og brutaliseringen af hverdagen er ikke træk ved ghettoen, men – tværtimod – *symptomer på dens forfald og falden fra hinanden*. Den tredje vildfarelse består i en fejllæsning af udviklingen i de traditionelle arbej-

9 Den omskiftelige kulturelle fremstilling af byens "lavere dele" eller underverden som den "forbandede del" af det urbane fællesskab er blevet analyseret af Kalifa (2013).

10 Wacquant (2011) og Wacquant (2008) kan anbefales for en uddybning af emnet.

derklasseterritorier i de europæiske byer. I deres tilstand af postindustrielt forfald er disse berygtede kvarterer blevet mere etnisk heterogene, mens de postkoloniale migranter generelt er blevet mere diffunderede (selvom enkelte områder med høj tæthed forekommer og tiltrækker øget mediemæssig opmærksomhed og politisk bekymring).¹¹ Disse områders grænser er porøse og bliver regelmæssigt krydset af de beboere, der klatrer op gennem klassestrukturen; samtidig er det lykkedes samme områder at skabe en kollektiv identitet for deres beboere – på trods af den overdrevne frygt, der blæser gennem Europa, at islam skulle forene byens udstødte af fremmed herkomst gennem et fælles sprog og give næring til en proces af “omvendt assimilation”.¹² I hver af disse fem dimensioner gælder det, at den europæiske metropols forarmede og forsømte områder konsekvent *fjerner sig fra mønstret på en ghetto*: De er, hvis man insisterer på at bevare den rumlige talemåde, *anti-ghettoer*.

At påstå, at “*underclass*”-distrikter, som rummer en stor koncentration af trøstesløst boligbyggeri, sårbare familier og postkoloniale migranter, ikke er ghettoer, er ikke at benægte den rolle, som etnisk identitet – eller tilskrivning – spiller for ulighedsmønstret i vor tids Europa. *Byens udstødte* er meget direkte i sin understregning af “banaliseringen af hadske udtryk for xenofobisk fjendtlighed” og “den varige eksklusion fra og vedvarende diskriminering på arbejdsmarkedet – og [disse faktorer] grumme virkelighed”, som baserer sig på national oprindelse; den anerkender fuldt ud, at “etnicitet er blevet en mere fremtrædende markør i det franske samfundsliv” (s. 247 f.) såvel som på store dele af kontinentet. Men *fremherskende problemforståelser og definitioner er ikke det samme som social årsagssammenhæng*. Den dominerende værdsættelse af etnicitet i det politiske og det journalistiske felt betyder ikke, at vægten heraf er øget *pari passu* som bestemmende for agents og gruppers positioner og løbebaner i den sociale og urbane struktur, og heller ikke at den forvrænger den almindelige interaktion og hverdagslivserfaring.¹³ Dertil kommer, at etniske uoverensstemmelser – når de rent faktisk blusser op og præger de sociale relationer – ikke antager samme materielle form overalt.

At påstå at en ghettoisering *ikke* er på færde i Europas forarmede og forsømte boligområder er blot at anerkende, at de etnoraciale klassifikations- og stratifikationskategorier, inklusive deres indskrivning i det fysiske rum, kommer til udtryk på forskellig vis på hver sin side af Atlanten – hvilket er helt i

11 Pan Ké Shon og Wacquant, *Le grand hiatus: Tableau raisonné de la segregation ethnique en Europe* (2012).

12 Liogier, *Le Mythe de la L'islamisation. Essai sur une obsession collective* (2012).

13 Når disse tre niveauer kollapse, så fletter det den kollektive bevidsthed sammen med den sociale morfologi, den elitære diskurs og hverdagens adfærd, og det fører rutinemæssigt til en overvurdering af både det nye ved og styrken af etnicitet som bestemmende faktor for ens livschancer, sådan som tilfældet er hos Amselle (2011).

overensstemmelse med nogle historiske og gammelkendte forskelle mellem Vesteuropa og USA, når det gælder stat, medborgerskab og byplanlægning. I den gamle verdens byperiferi skaber genopståede eller nyttilkomne opdelinger baseret på symbolske kategoriseringer, der aktiveres af migration, ikke “etniske samfund” i den weberske forstand af segmenterede kollektiviteter, fysisk adskilte, men kulturelt forenede og tilbøjelige til at agere som sådan på den politiske scene¹⁴, sådan som den afstammingsbaserede spaltning kaldet race har gjort for afroamerikanerne – og kun for dem historisk set i en amerikansk kontekst. Etnicitet bliver defineret ud fra skiftende og uklare kriterier, der fungerer selvmodsigende på tværs af institutionelle domæner og de forskellige niveauer i klassestrukturen, på en sådan måde at den ikke producerer en koordineret opstilling af grænser inden for det symbolske, det sociale og det fysiske rum, der er nødvendige for at skabe en ghettoiseringsdynamik.¹⁵

3. “Emergenstesen” formuleret og valideret: Denne gendrivelse af tesen om transatlantisk konvergens på den sorte, amerikanske ghetto fører til formuleringen af tesen om *fremkomsten af et nyt urban marginalisering-regime*, som adskiller sig fra det regime, der var fremherskende i århundredet med industriel vækst og konsolidering – i store træk tiden fra 1880 til 1980. Tredje del af *Byens udstødte* udvikler en idealtypisk karakteristik af denne tiltagende form for “avanceret marginalisering” – således kaldet, fordi den ikke er residual, cyklisk eller transitionel, men har sine rødder i den finansielle kapitalismes dybe struktur – som har fortrængt både den sorte ghetto i USA og de traditionelle arbejderkvarterer i Vesteuropa.¹⁶ Et tværsektionelt snit afslører seks synkrone træk (kapitel 8), og et historisk perspektiv afslører fire drivende dynamikker (kapitel 9), herunder beskæftigelsesstrukturens polarisering og statens reorganisering for at fremme vareliggørelse. Her vil jeg fremhæve to af disse træk, det ene materielt, det andet symbolsk, for at understrege det nye i avanceret marginalisering.

Den altafgørende konkrete egenskab ved byernes nye marginaliseringsregime er, at den bliver *næret af lønarbejdets fragmentering*, dvs. spredningen af ustabil, deltids-, kortvarigt, lavtlønnet og udsigtsløst arbejde på bunden af

14 En stimulerende genfortolkning af denne karakteristik finder vi hos Banton (2007).

15 For en eksemplarisk undersøgelse, der nedbryder etnicitet på tværs af institutionelle sektorer og sociale skalaer, se Brubaker m.fl. (2008). Et relevant argument fra en analytisk vinkel finder vi i Wimmer (2013).

16 Sært nok er denne tese gået stort set upåagtet hen i de omfattende faglige diskussioner helliget *Byens udstødte*, som har været bragt i tidsskrifterne *City* (december 2007 og april 2008), *International Journal of Urban and Regional Research* (september 2009), og *Urban Geography* (februar 2010), der desuden har koncentreret sig om enten den sorte ghettos diagnose eller om den fransk/europæiske byperiferis skæbne på bekostning af bogens ellers eksplicitte komparative sigte.

beskæftigelsesstrukturen – en overordnet tendens, der er accelereret og forstærket i de vestlige lande gennem de sidste to årtier.¹⁷ Hvor arbejderklassens livs- og familierestrategier gennem en stor del af det 20. århundrede var forankret i en stabil industribeskæftigelse ud fra formelen 40-50-60 (40 timer om ugen, 50 uger om året, til man blev 60 år gammel, som et groft internationalt gennemsnit), møder det deregulerede serviceproletariats ufaglærte fraktioner i dag en tilsvarende mangel på arbejde og et væld af ansættelsesformer, som splitter og destabiliserer dem. Deres tidshorisont afkortes, eftersom deres sociale horisont inddæmnes af to indbyrdes forbundne hindringer i form af den endemiske arbejdsløshed og den voldsomme prekarisering – som tilsammen omsættes til både en uddybning af deres økonomiske og sociale byrder og en spredning af de “arbejdende fattige”.¹⁸

Denne dobbelt-økonomiske straf er særligt udbredt i kvarterer med indbyggere fra de lavere sociale lag – kvarterer, som er raseret af afindustrialiseringen. Et eksempel: I Frankrig steg antallet af lønarbejdere ansat i usikre stillinger (korttidsansættelser, midlertidige pladser, løntilskuds- og traineejob) i årene fra 1992 til 2007 fra 1,7 millioner til 2,8 millioner og nåede 12,4 % af den aktive arbejdsstyrke, og det skal sættes op imod en national arbejdsløshedsprocent, der ligger og svinger mellem otte og 10 %; for aldersgruppen 15 til 24 steg den andel fra 17 til 49 %.¹⁹ Men i de 751 officielt udpegede “følsomme kvarterer” (ZUS), som Frankrigs bypolitik retter sig imod, steg den kombinerede andel af arbejdsløse og usikkert ansatte unge fra 40 % i 1990 til over 60 % efter 2000. Det fragmenterede lønarbejde beskytter langt fra imod fattigdom, i takt med at det bliver mere og mere udbredt; tværtimod er det vektor for en *objektiv* social usikkerhed blandt det postindustrielle proletariat såvel som en *subjektiv* social usikkerhed blandt middelklassens lavere lag – hvis medlemmer frygter social deroute og er ude af stand til at overføre egen status til deres børn pga. den intensiverede konkurrence i uddannelsessystemet og de stadigt mere vage bånd mellem eksamensbevis, beskæftigelse og indkomst. Det er på dette grundlag, at *Byens udstødte* er en invitation til at *genforbinde spørgsmålene om klassestruktur og bystruktur* fra bunden af såvel som en advarsel om, at et ensidigt fokus på den rumlige dimension af fattigdom (eksempelvis næret af studier i “områdeeffekter”)²⁰ ikke er frit for at forkludre

17 Cingolani, P. (2011), Kalleberg (2011) samt Pelizzari (2009).

18 For et varieret panorama, se Shiple (2004), Clerc (2004) samt Andreß (2012). Den danske udgave er analyseret af Hansen (2011). Afslørende nok blev den amerikansk inspirerede kategori “arbejdende fattige” introduceret i de franske officielle statistikker i 1996, i EU-statistikkerne i 2003 og i tyske regeringsrapporter i 2009.

19 Savidan og Maurin (2009).

20 En sådan forsknings indbyggede blindhed i forhold til makrostrukturelle økonomiske og politiske kræfter er blevet fremhævet af Slater (2013).

det tidlige 21. århundredes nye sociale spørgsmål: Spørgsmålet om spredningen og normaliseringen af social usikkerhed på bunden af klassehierarkiet, og den sociale usikkerheds stærkt forgrenede indvirkning på byprekariatets livsstrategier og boligområder.

Men den ubønhørlige videreførelse af “McJobs” – *petits boulots* i Frankrig, *Billig-Jobs* i Tyskland, *lavoretti* i Italien, *biscate* i Portugal, osv. – er ikke den eneste kraft, der rammer prekariatet. En anden, rent symbolsk, dynamik virker med til at befæste den sociale ustabilitet og fordoble indbyggernes kulturelle desorientering i overgangen til den avancerede marginalisering: *Territorial stigmatisering*. Jeg udarbejdede dette begreb ved at parre Bourdieus teori om symbolsk magt med Goffmans analyser af *afvigerens sociale identitet*²¹ med den hensigt at synliggøre, hvorledes det går til, at rumlige stigmatiseringer, der blev fæstnet på områder af bymæssig forarmelse og forfald omkring årtusindskiftet, påvirker hhv. beboernes selvfølelse og adfærd, det private og det offentlige bureaukratis håndtering, og de statslige politikker over for de vestlige landes forarmede befolkningsgrupper og de boligområder, de bebor. Først dokumenterer jeg, hvordan territorial stigmatisering i høj grad er et distinkt, nyt og generaliseret fænomen, som hænger indbyrdes sammen med opløsningen af dels den sorte, amerikanske ghetto, dels den fordristisk-keynesianske æras europæiske arbejderklassekvarterer, som er blevet påklistret de stigmata, der traditionelt associeres med fattigdom, lavt figurerende etnisk oprindelse og synlig afvigelse. Efter bogens [amerikanske] udgivelse har et hastigt voksende antal undersøgelser dokumenteret det rumlige stigmas hastige og vedholdende udbredelse samt dets vidt forgrenede genlyd i byer på tværs af tre kontinenter.²²

Derpå viser jeg, hvordan den territoriale stigmatisering har kausal indvirkning på marginaliseringens dynamikker via en række kognitive mekanismer, der fungerer på adskillige niveauer. Inden for de forarmede og forsømte områder ansporer det beboerne til at indlade sig på en række mestrings- eller overlevelsestrategier i form af gensidig distancering, overførsel af skyld og årsager [det er de andre], tilbagetrækning til den private sfære samt flugt fra de berørte boligområder, der tilsammen nærer frygtsomhed og dis-identifikation, der udtynder de lokale sociale bånd og således indskrænker deres evner til umiddelbar social kontrol og kollektiv handling. Rundt om dem forkvakler det territoriale stigma opfattelsen og adfærden hos agenterne i den civile arena og i det økonomiske felt (som når firmaer diskriminerer på baggrund af

21 Bourdieu, *Language and Symbolic Power* (1990) samt Goffman, *Stigma: Om afvigerens sociale identitet* (2009).

22 Se artikler og vidtrækkende bibliografi samlet af Slater m.fl. (2009). For yderligere om danske forhold, se Qvotrup Jensen og Christensen (2012). Se også Sernhede (2009).

placeringen for investeringer eller arbejdstageres adresser)²³, såvel som den, der producerer og leverer offentlige serviceydelser såsom velfærd, sundhed og politi (lovens håndhævere føler sig berettigede til at behandle beboerne i de forarmede og forsømte områder på en uforskammet og brutal måde). Inden for de dominerende områder af det sociale rum farver det territoriale stigma specialisternes – eksempelvis journalisternes og akademikernes – kulturelle produktion; og det forurener statsadelens opfattelser, og gennem dem den offentlige politik, der bestemmer marginaliseringen opstrøms og fordeler dens byrder nedstrøms. At kalde et kriseramte socialt boligbyggeri for “*city-ghetto*”, “*sink estate*” eller et “*ghetto-område*” dømt til undergang pga. selve dets karakter – dets gåen til i en urban skærsild – lukker af for alternative diagnoser og faciliterer implementeringen af politikker for nedrivning, spredning og straf-feinddæmning.²⁴

Endelig vil jeg hævde, at den territoriale stigmatisering aktivt bidrager til *klasseopløsningen* i de områder, der er placeret i bunden af det sociale og det fysiske rum. De svovlholdige fremstillinger, der omgiver og gennemsyrrer de forarmede og forsømte områder i den dualiserede metropol, forstærker den objektive fragmentering af det postindustrielle proletariat, som stammer fra det kombinerede pres fra en prekær beskæftigelse, skiftet fra universel velfærd til kontraktlig “workfare”, og universaliseringen af videregående uddannelse som adgangsvejen til selv ufaglærte job. Det territoriale stigma frarøver de pågældende beboere evnen til at påberåbe sig et sted og en stil som deres i egen ret; det besværer dem med en skadelig identitet, der er blevet dem pålagt udefra, hvilket forstærker deres symbolske degradering og vælgermæssige devaluering i det politiske felt, der atter er centreret omkring den uddannede middelklasse. Man må således sige, at prekariatet *ikke* er en “ny farlig klasse”, sådan som Guy Standing hævder²⁵, men et sterilt kollektiv, som aldrig kan blive sig selv, præcis fordi det er blevet frataget ikke blot de midler, der skal til for at leve et stabilt liv, men også midlerne til at producere sin egen repræsentation. Dette prekariat mangler et fælles sprog og socialt kompas, det er socialt fragmenteret og symbolsk splittet på kryds og tværs, dets medlemmer flokkes ikke for at støtte stærkt højreorienterede partier, men spreder sig over hele det politiske spektrum, eller de dropper helt ud af det politiske såvel som andre former for demokratisk deltagelse.

23 I april 2011 anbefalede Haut-Conseil de Lutte contre la Discrimination et l'Égalité [Rådet for ligestilling og kampen mod diskrimination] den franske regering, at bopælsadresse skulle føjes til de 18 kriterier, på hvis grundlag den nationale arbejdslovgivning sanktionerer diskriminering, i erkendelse af den almindelige forekomst af “adressediskriminering”.

24 For en demonstration, der dækker de 35 områder, som officielt er udpeget som “ghettoer” i Danmark, se Schultz Larsen (2011).

25 Standing, *The Precariat: The New Dangerous Class* (2011).

4. En bourdieusk ramme for den komparative sociologi om urban ulighed: *Byens udstødte* skitserer en historisk model af byens tiltagende fatigdomsregime ved årtusindskiftet. Den udarbejder begreber – ghetto, hyperghetto, anti-ghetto, territorial stigmatisering, avanceret marginalisering, prekariat – der er gearet til at udvikle en komparativ sociologi om forarmelse og forsømmelse, som er i stand til at undgå, at den ukontrollerede projektion på tværs af grænser af en enkelt nations specifikke erfaring stiltiende bliver ophøjet til at få rang af analytisk pejlemærke. Det gør den ved at anvende fem principper på de urbane spørgsmål – principper, der understøtter Pierre Bourdieus tilgang til konstruktionen af det sociologiske objekt, og som er værd at fremhæve her afslutningsvis, eftersom dette er en facet ved bogen, der er blevet overset af selv de mere sympatisk indstillede kritikere.²⁶

Det første princip stammer direkte fra den “historiske epistemologi”, en filosofi om videnskaben udviklet af Gaston Bachelard og Georges Canguilhem, som Bourdieu har tilpasset sociologien: Skeln klart mellem hverdagsbegreber og analytiske begreber, genkald dig de eksisterende begrebers historicitet [travails] for at rekonstruere dine egne, og anvend sidstnævnte i den endeløse opgave, der består i den rationelle berigtigelse gennem empirisk konfrontation.²⁷ Det er det, der er drivkraften bag udarbejdelsen af en institutionel opfattelse af ghettoen som en Janus-lignende indretning til etnoracial indelukning, en opfattelse, der har taget sin begyndelse med denne bog, og som jeg færdiggør i dens efterfølger, *The Two Faces of the Ghetto*, der yderligere differentierer ghettoen fra den etniske enklave og det forarmede og forsømte boligområde; som sammenligner den med dens funktionelle sidestykker reservatet, lejren og fængslet; og som understreger ghettoiseringens paradoksale udbytte som en potentiel vej til strukturel integration af den underordnede befolkning.²⁸

Det andet princip omhandler den relationelle eller topologiske tænkning og tilgang, der her er anvendt for at synliggøre de gensidige forbindelser og konverteringer mellem det symbolske rum (netværket af mentale kategorier, der orienterer agenterne i deres mentale og habituelle konstruktion af den sociale verden), det sociale rum (fordelingen af socialt set effektive ressourcer eller kapital), og det fysiske rum (det tilegnede og bebyggede rum, der er et resultat af rivaliserende forsøg på at tilegne sig materielle og symbolske goder i og gennem rum).

Det tredje princip udtrykker Bourdieus radikalt historiske og konflikтуelle forståelse af handling, struktur og viden: For at kunne erkende byen og

26 For en bemærkelsesværdig undtagelse, se Delica (2011). Disse principper er ekspliciteret og eksemplificeret i Bourdieu og Wacquant (1994).

27 Bourdieu m.fl. (1991 [1968]) og Broady (1991).

28 Wacquant (2013).

dens differentierede former som produkterne af, terrænerne for og indsatsen i de kampe, der er ført til mange tider, som varierer fra de sekulære konstellationers *longue durée* over policycyklusser på mesoniveau til den kortfristede fænomenologiske horisont, som folk på gadeplan besidder. I dette perspektiv fremstår USA's sorte bælte og Frankrigs røde bælte, ligesom forarmede og forsømte boligområder i andre samfund, som historiske dyr med fødsel, modning og død bestemt af balancen mellem de kræfter, der strides om sammenvævningen af klasse, status og rum i byen. På tilsvarende vis er den amerikanske metropols hyperghetto og de vesteuropæiske anti-ghettoer ikke evige entiteter, som hidrører fra en eller anden systemisk logik, men historiske konfigurationer, hvis oprindelsesbetingelser, udvikling og sluttelige forfald understøttes eller undermineres af de specifikke stats- og medborgerskabskonfigurationer, der gør sig gældende i forskellige kontekster.

Det fjerde princip anbefaler anvendelsen af etnografi som redskab for at bryde med doxiske forståelser og teoretisk rekonstruktion af den sociale virkelighed, snarere end blot som simple midler til at skabe et erfaringsnært billede af almindelige kulturelle kategorier og sociale relationer. Dette forudsætter en fusion mellem teori og metode i det empiriske arbejde, som tilsidesætter det intellektuelle arbejdes konventionelle opdeling inden for byforskningen, der er mærket af den rutinemæssige opdeling mellem mikroskopisk observation og makroskopisk begrebsdannelse.²⁹

Sidst, men ikke mindst peger det femte princip på, at vi er nødt til at tage de symbolske strukturers konstitutive magt alvorligt og følge deres dobbeltvirkninger – på den ene side på de objektive relationer mellem de positioner, som udgør konkrete institutioner, og på den anden side på de kropslige systemer af dispositioner, der udgør agenternes habitus. Som det er blevet illustreret af den territoriale stigmatisering, er dette princip særligt velegnet i forhold til analysen af de forarmede og stigmatiserede befolkningsgruppers skæbne, eksempelvis vore dages urbane prekariat, som ikke har nogen kontrol over deres egen repræsentation, og hvis selve væren derfor er formet af kategoriseringer – i bogstaveligste forstand den *offentlige anklages* – af folk ude fra, særligt professionelle ud i autoritative diskurser såsom politikere, journalister og samfundsvidenskabsfolk. Det i sådan en grad, at marginaliserings-

29 Den særegne forskningsgenre, der tankeløst har fået etiketten "urban etnografi" i den engelsksprogede undervisningsverden, er lykkeligt uteoretisk, som om man kunne udføre indlejrede iagttagelser af noget som helst uden en styrende analytisk model, samtidig med at store teorier om urban transformation ikke bekymrer sig meget om, hvordan strukturelle kræfter præger (eller ikke præger) hverdagens handlemønstre og -mening. Et af målene med *Byens udstødte* er at forbinde denne kløft samt at frembringe de mangfoldige empiriske og begrebsmæssige fordele, der kommer af en fortsat udveksling mellem feltobservation, institutionel komparation og makroteori.

sociologen omhyggeligt er nødt til at overholde den epistemiske refleksivitets imperativ og udvise en konstant årvågenhed i forhold til de mangfoldige arbejdsmetoder, hvormed hun konstruerer sit forskningsobjekt, for at undgå at blive trukket ind i den klassifikationskamp omkring de forarmede og forsømte boligområder, som det er hendes mission at objektivere.

Disse fem principper driver den komparative analyse af den triadiske kobling af klasse(trans)formation, statusgraduering og statslige politikker i de nedre regioner af storbyen på begge sider af Atlanten, som er fremstillet her i bogen. De kan også på frugtbar vis guide en trefold udvidelse af sociologien om urban ulighed i en tid med social usikkerhed – på tværs af kontinenter, teoretiske grænser og institutioner. Geografisk set kan de håndtere tillemplingen af den avancerede marginaliserings skemata via sociohistorisk tilpasning og begrebsmæssig rekonstruktion for derved at anvendes i andre af de kapitalistiske kernelande såvel som i de opstigende nationer i den anden verden, hvor uligheder i byen både boomer og skifter form i et hastigt tempo.³⁰ Teoretisk set vil det give os et formidabelt springbræt til både at udfordre og aktivisere den urbane sociologi *in globo*³¹, hvis vi anvender Bourdieus distinktive begreber og principper på byens modstridende positioner. Det vil ikke blot tilføre det store opbud af etablerede perspektiver et nyt sæt af slagkraftige og fleksible begreber (habitus, felt, kapital, doxa, symbolsk magt): Det peger på muligheden for at rekapitulere og gentænke det urbane som domænet for akkumulering, differentiering og interessekonflikter om en mangfoldighed af forskellige former for kapital, som meget effektivt gør byen til en central arena for indsats og pris i konkrete historiske kampe.

På den institutionelle front fordrer konsolideringen af et nyt regime af urban marginalisering en fokuseret analyse af de politiske træk, hvormed regeringerne foregiver at hindre, rumme eller begrænse selve den fattigdom, som de paradoksalt nok har fremavlet gennem økonomisk “deregulering” (såsom re-regulering til fordel for erhvervslivet), velfærdstatens tilbagetrækning og reorganisering på det velfærdsmæssige, sociale og urbane område. Det kalder med andre ord på, at vi *sammenkæder de skiftende former for urban marginalisering med de nye og fremvoksende former for statsopbygning*. Det har jeg gjort i bogen *Punishing the Poor*, som anvender Bourdieus begreb om det bureaukratiske felt til skematisk at illustrere opfindelsen af en straffeorienteret regulering

30 En uddybelse på tværs af Kanalen får vi i Atkinson m.fl. (2012); delvise tilpasninger til hhv. Sydafrika, Brasilien og Kina er at finde i følgende titler: Murray (2011), Perlman (2010) samt Wu og Webster (2010). Se også de forskelligartede værker af de forskere, som er tilknyttet det tværfaglige netværk www.advancedurbanmarginality.net.

31 Jf. de forskellige bidrag til særnummeret af *International Journal of Urban and Regional Research* med titlen *Bringing Bourdieu to Town* (2013).

af fattigdom, som strikker restriktiv “workfare” og ekspansiv “prisonfare” sammen til et enkelt organisatorisk og kulturelt net, der er kastet ud over den dualiserende metropols problemområder og -kategorier.³² De områder af urban forsømmelse, hvor de prekære og stigmatiserede dele af den postindustrielle arbejderklasse er koncentreret, viser sig at være de væsentligste skydeskitter og forsøgsområder, inden for hvilke den nyliberale Leviathan fabrikeres og indkøres. Det er derfor af presserende nødvendighed at studere dem, ikke bare for byforskere, men også for statsteoretikerne og de medborgere, som er mobiliseret for at fremme den sociale retfærdighed i det 21. århundrede.

Loïc Wacquant

Paris og Berkeley, februar 2013

32 Wacquant (2009a) og Wacquant (2009b). For en analyse af den internationale spredning af kriminaliseringen af fattigdom som en kernekomponent i den nyliberale politik importeksport [policy transfer], se Wacquant (2008, 2010).

Ghetto, *Banlieue*, *Favela*, et caetera

Redskaber til at gentænke en urban marginalisering

Ghetto i USA, *banlieue* i Frankrig, *quartieri periferici* (eller *degradati*) i Italien, *problemområde* i Sverige, *favela* i Brasilien og *villa miseria* i Argentina: de nord-amerikanske, vesteuropæiske og sydamerikanske samfund har alle et særligt ord til rådighed i deres topografiske leksikon til at betegne de stigmatiserede boligkvarterer, som ligger allernederst i den hierarkiske struktur af steder, som byen består af. Det er i disse kvarterer, der er indhyllet i en frastødende tåge af menneskelige svovlgasser, og hvor de sociale problemer samles og stortrives, at byens udstødte bor ved århundredets udgang, og derved pådrager disse steder sig mediernes, politikernes og de offentlige administratorers uforholdsmæssigt store og uforholdsmæssigt negative opmærksomhed. Både folk udefra og folk indefra kender dem som byens “lovløse zoner”, “problembebyggelser”, “no go areas” eller “wild-west kvarterer”; det er nogle forarmede og forsømte steder, som man bør frygte, flygte fra og undgå, for de er – eller sådan er deres rygte, men i sådanne sager bidrager fornemmelser stærkt til at fabrikere virkeligheden – arnesteder for vold, misbrug og socialt sammenbrud. På grund af den “glorie” af fare og frygt, de bærer, og den foragt, der rammer deres indbyggere – en broget blanding af forarmede familier,¹ respektløst behandlede minoriteter og folk uden stemmeret – bliver de typisk afbildet oppefra og fra afstand, i dystre og monokrome farver. Og således forekommer deres sociale liv overalt at være det samme: Øde, kaotisk og brutalt.

Bogen her bryder med mediernes eksotiske diskurser såvel som med den konventionelle forsknings semilærde tilnærmelser og tager læseren med ind i disse forsømte områder i to vestlige lande – i form af USA’s sorte ghetto og

1 [Fagredaktionens bemærkning: I den engelske originaltekst anvendes begrebet “disenfranchised”; dette ord henfører både til en værdifratagelse, som dermed relaterer sig til Bourdieus kapital-begreb og dermed, at midler (kapital) skal forstås bredere end blot økonomiske midler. Samtidig (eller rettere i forlængelse heraf) henfører begrebet til, at mange af de grupper, der bebor disse områder, enten er uden politisk repræsentation – og dermed er der ingen, der politisk kæmper for at sikre deres samfundsmæssige position eller rettigheder – eller at de ganske enkelt ikke har ret til at deltage i det demokratiske system på grund af statsborgerskabsmæssige problematikker m.v. Sidst, men ikke mindst ligger der i det engelske præfix *dis* en implicit konnotation til, at der er tale om mere eller mindre eksplícite politiske processer, der er på spil.]

Frankrigs *banlieue*'er – for at vise, at det ikke er tilfældet: Den urbane marginalisering er ikke gjort af samme stof overalt, og når man tager alt i betragtning, er der ikke noget overraskende i det. De *generiske mekanismer*, der skaber den [urbane marginalisering], bliver – ligesom de *særlige former*, den antager – fuldt forståelige, når man først gør sig den ulejlighed at indlejre dem i de sammensatte sammenhænge mellem klasse, stat og sted, der er karakteristiske for ethvert samfund i en given epoke. Deraf følger, at vi må arbejde på at udvikle nogle mere sammensatte og mere differentierede billeder af “de elendige” i byen, hvis vi ønsker præcist at indkredse den sociale knibe, de er i, og belyse deres kollektive skæbne i forskellige nationale kontekster.²

Ghetto, *banlieue*'er, stat

Bogens kapitler dissekerer og sammenligner efterkrigstidsoptøjerne i det amerikanske “sorte bælte” (de sorte ghettoer i de gamle industribyers kerner) og dets nutidige karakter med strukturen, dynamikken og den levede erfaring af den urbane marginalisering, der pågår i Frankrigs afindustrialiserede “røde bælte” (de arbejderkvarterer i byens periferi, som var kommunistpartiets traditionelle højborge – også kendt som *banlieue*'er). Det umiddelbare empiriske hovedtema og de analytiske formål, der inspirerer de enkelte kapitler, hænger nært sammen. Det primære, empiriske mål er at beskrive og forklare den *institutionelle transformation*, som den afroamerikanske ghetto gennemgik – fanget som den var i understrømmen af den oprørsbølge, der fejede hen over de store amerikanske metropoler i 1960'erne efter reorganiseringen af landets racemæssige dominansregime, kapitalistiske økonomi og offentlige sektor – på en måde, der integrerer snarere end adskiller (sådan som det er almindeligt) arbejdsmarkedets, den etniske opdelings og statens rolle. Det sekundære, analytiske mål er – ud af de ligheder og forskelle, som den amerikanske “hyperghetto” og den forfaldne franske “periferi” fremviser – at ekstrahere elementerne af en sociologisk skitse af den *avancerede marginalisering*, dvs. det nye regime af sociospatial og klasse-mæssig eksklusion og lukning (i Max Webers forstand³), som har udkrystalliseret sig i den postfordistiske by

-
- 2 Vi ville på tilsvarende vis vinde ved at “udvide vores horisont” på de forsømte områder i den første verdens metropoler, hvis vi satte dem ind i det bredere spektrum af brogede former, som de forarmede menneskers urbane konstellationer antager, fanget som de er “mellem krig og by” i landene i hele Syden (Agier 1999: 6-8).
 - 3 Med lukning (*Schließung*) betegner Weber ([1918-1920] 1968: 32 f.) det sæt af processer, hvorved en gruppe begrænser “adgangen til de muligheder (sociale eller økonomiske), som findes på et givet område”. Dens medlemmer “trækker på visse karakteristika for deres virkelige eller virtuelle modstandere for at prøve at udelukke sidstnævnte fra kon-

som et resultat af de kapitalistiske økonomiers ulige udvikling og velfærdsstaternes tilbagerulning i flere momenter, afhængigt af hvorledes disse kræfter påvirker de segmenter af arbejderklassen og de etnoraciale kategorier, der bor i de nedre regioner af det sociale og det fysiske rum.

Efter at have diagnosticeret den uventede genopståen af den kollektive volds, den materielle forarmelse og den tiltagende etnoraciale kategoriserings uarticulerede realitet i den vestlige verdens byer gennem de sidste tre årtier, fokuserer bogens første del på koblingen mellem racedominans, klasseulighed og statens tilbagetrækning i kernen af den racialiserede amerikanske metropol. Jeg bryder med den "disorganisering"-tese, der har været retningsgivende for den dominerende fattigdomsforskning i USA siden Chicago-skolens tidlige arbejder, og udvikler i stedet en institutionel opfattelse af ghettoen som en historisk udvikling og sammenkædning af etnoraciale kontrolmekanismer, der har materialiseret sig i byens geografi.⁴ Jeg modgår den fortælling om "underclass"⁵, der kom til at dominere den akademiske og den politiske debat i 1990'erne, og sporer det historiske skifte fra *den fælles* [communal] *ghetto*⁶ i midten af det 20. århundrede – en kompakt og skarpt afgrænset sociospatial formation, som sorte fra alle samfundslag var henvist til og forbundet med gennem et bredt udsnit af sammenhængende og til dels komplementære institutioner, der var særlige for dem og deres begrænsede rum – til fin-de-siècle-*hyperghettoen*, en ny, sociospatial konfiguration, karakteriseret ved en konjugeret segregering på basis af race og klasse og på arbejdsmarkedets *såvel som* velfærdsstatens tilbagetrækning i forhold til [den forsømte] bykerne; en kontekst, der nødvendiggør og fremkalder en modsvarende udbredelse af et udfarende og allestedsnærværende politi-, overvågnings- og straffeapparat.

Jeg trækker på en række empiriske data fra kvantitative undersøgelser, dybdegående interviews med beboere og etnografiske iagttagelser udført i

kurrencen. Disse karakteristika kan være race, sprog, tro, oprindelsessted eller social baggrund, afstamning, hjemsted osv." En koncis og effektiv fremstilling af denne tilgang til social og rumlig stratifikation finder man hos Mackert (2004).

4 For en komprimeret diskussion af mainstream-forskningens evindelige fordomme og begrænsninger vedrørende raceopdeling og urban fattigdom i USA henvises læseren til Wacquant (1997a og 2002a for dens etnografiske element).

5 [I bogen anvendes termen "underclass" i stedet for "underklasse", da den amerikanske terminologi er væsensforskellig fra den forståelse af underklasse, som Gunner Myrdal har defineret og udbredt i en skandinavisk kontekst, hvilket også Wacquant gør opmærksom på, se fx "L' "underclass" urbaine dans l'imaginaire américain" (Wacquant 1996a).]

6 Da "communal" ikke har en direkte oversættelse, er det væsentligt at påpege, at begrebet "fælles ghetto" skal forstås med reference til *Ferdinand Tönnies* og hans distinktion mellem *Gemeinschaft und Gesellschaft* (1887), hvor *Gemeinschaft* [communal/community på engelsk] betegner et tæt socialt fællesskab, der er baseret på nærhed og nært kendskab til hinanden, og på de værdimæssige bånd, der udvikles mellem mennesker, som er forenet gennem fælles sprog, sædvane eller race etc.

Chicagos South Side i årene 1987-1991 for dels at skildre dagligdagens struktur i den kontemporære ghetto, dels at lokalisere de økonomiske og politiske faktorer, der har drevet dens nuværende udvikling – heriblandt den økonomiske demobilisering [informalization] og deproletarisering, den vedvarende rigide og altomsluttende racesegregering, nedbrydningen af USA's skrantende velfærdsstat og de lokale tiltag i forhold til "planlagte indskrænkninger" af offentlige institutioners serviceydelser i den indre by. I den endelige analyse er det imidlertid *de offentlige institutioners kollaps* – der er forårsaget af politiske beslutninger på statsligt niveau om nedprioriteringerne af det sociale og det urbane, og som fører til [forsøget på] en straffeinddæmning af det sorte (sub)proletariat – der fremstår som den mest potente og umiskendelige årsag til den indgroede marginalisering i den amerikanske metropol.⁷ I modsætning til Wilsons (1987) *The Truly Disadvantaged*, som prioriterer økonomiens rolle, og Massey og Dentons (1993) *American Apartheid*, som særligt understreger racesegregeringens vægt, så fremhæver denne bog omfanget af de racemæssigt skævvredne og markedsorienterede statslige politikker, der har tyngt, koncentreret og fanget sorte fattige på bunden af den polariserende bys rumlige orden. Impløsionen af USA's sorte ghetto og dens overflod af ekstrem marginalisering viser sig at være økonomisk underdetermineret og politisk overdetermineret: Rigtigt diagnosticeret er *hyperghettoisering således først og fremmest et kapitel i den politiske sociologi*, ikke [et udslag af] den post-industrielle samfundsøkonomi, racemæssige demografi eller urbane geografi.

I bogens anden del udvikles en sammenligning af den urbane marginaliserings strukturelle former, levede erfaring og politisk-økonomiske fundering i USA og Frankrig; sammenligningen er baseret på en empirisk undersøgelse, der har koncentreret sig om det berygtede sociale boligbyggeri i Les Quatre mille i La Courneuve, en deprimerende industriforstad til Paris, der er et symbol på den betændte "krise i *banlieue*'erne".⁸ Sammenligningen er

7 Det politiske påhit med at ulovliggøre social usikkerhed i USA – som er endt med en overdreven indespærring af personer fra det sorte subproletariat (hver tredje afroamerikaner er for nuværende under kriminalretlig overvågning, og to ud af tre sorte uden eksamensbeviser kommer til at afsone en fængselsdom på et tidspunkt i deres liv) – er analyseret i *Punishing the Poor: The Neoliberal Government of Social Insecurity* (Wacquant 2009a), og samme straffepolitikks internationalisering i *Fattigdommens fængsler* (Wacquant 2008, opr. 1999).

8 Teknisk set betegner ordet *banlieue* en perifer by/område, der administrativt hører til et større bycentrum. Ordet henviste oprindeligt, i den franske middelalderby, til den ring på en *lieue* [engelsk *league*: Gammelt mål svarende til knap fem kilometer], der faldt ind under byens *band* [ban] eller juridiske myndighed. Således kan en *banlieue* rumme både middelklasse og arbejderklasse, være blomstrende eller forarmet. Siden midt-80'erne har ordet imidlertid i stigende omfang været brugt til at betegne arbejderklasse-distrikter i byens periferi, med en stor densitet af forfaldent offentligt byggeri (boligkomplekser kendt som *cités*), der anses for at være "førsteklasses" udklækningssteder for tidens "urbane onder", idet man der finder en kombination af økonomisk forarmelse, økolo-

motiveret af den kendsgerning, at man i hele Europa, men især i Frankrig, har opfattet den amerikanske ghetto som virkeliggørelsen af det bymønster, som de postindustrielle byers fattigkvarterer overalt retter ind efter. Den opstiller endvidere den kontrasterede sociale morfologi, organisationsmæssige karakter og de funktioner, som forsømte områder i Chicagos South Side og de parisiske forstæder opfylder for deres respektive metropoler. Den understreger den territoriale stigmatiserings desolidariserende indflydelse på de lokale samfundsstrukturer og [beboernes] sociale strategier, og den afdækker principperne for de sociale anskuelser og kategoriseringer, der karakteriserer beboernes bevidsthed og praksis, som er forankret i den omsiggribende modsætning mellem sorte og hvide på den amerikanske side og “ungdommen i det sociale boligbyggeri” og dens levende dualisme i forhold til resten af byen på den franske side. Analysen her afslører, at Frankrigs nedslidte forstæder og den afroamerikanske ghetto udgør *to disparate sociospatiale konfigurationer*, skabt af forskellige institutionelle logikker for segregering og koncentration, som resulterer i et betydeligt højere niveau af slum, isolation og elendighed i USA's sorte ghetto.

Social lukning og rumlig afgrænsning i det sorte bælte fungerer først og fremmest på grundlag af race, modificeret af klasseposition efter begyndelsen af 1960'erne og frem, og begge dele er forankret i og *forstærket* af den offentlige forsømmelses- og nedprioriterings- eller tilbagetrækningspolitik på hele det boligmæssige område. Det er nærmest omvendt i det røde bælte, hvor marginaliseringen primært er et produkt af en klasselogik, delvist forstærket af etnonational oprindelse, delvist *svækket* af statslig indgriben. Følgen er, at den amerikanske hyperghetto er et etnisk og socialt *homogent* univers, som er karakteriseret ved en lav organisationsmæssig densitet og svag statslig tilstedeværelse i dens sociale enkeltdele, og – som en konsekvens – et ekstremt niveau af fysisk og social usikkerhed; hvorimod den franske byperiferi er karakteriseret ved det modsatte; sidstnævnte har en fundamentalt set *heterogen* befolkning med hensyn til etnonational oprindelse (og, sekundært, klasseposition), hvis isolation mindskes af en stærk tilstedeværelse af offentlige institutioner, der tager sig af de forskellige sociale behov. Denne interne heterogenitet er yderligere forstærket af den eksterne heterogenitet på tværs af de forskellige franske arbejder-*banlieue*'er, som står i skærende modsætning til den sociale og rumlige monotoni, man ser i ghettoerne i de amerikanske storbyer. Det er derfor, vi – hver gang det er muligt – skal tale om ghettoen i *ental* og om *banlieue*'erne i *flertal*.

gisk nedbrydning, social skævvridning, postkolonial immigration og ungdomskriminalitet (Boyer 2000). Sådanne *cit er* består typisk af store områder med højhusbyggeri af ringe kvalitet, der genererer en atmosfære af ensformighed og frygt.

Statusopgørelsen af ligheder og forskelle i den “nye fattigdom”, som er rodfæstet i den franske arbejderklasseperiferi og dens strukturelle modstykke i USA, understreger den *særlige racedimension* ved urban marginalisering i den amerikanske metropol. Den gendriver direkte den voldsomt [ideologiske] og modebetingede tese om en transatlantisk konvergens, der fører til fremkomsten af “ghettoer” i periferien af de europæiske byer.⁹ Og den bekræfter, at *statslige strukturer og politikker spiller en afgørende rolle* i de varierende sammenkædninger af ulighed i relation til klasse, sted og oprindelse (det være sig etnoracial eller etnonational), og dette gælder *på begge sider af Atlanten*. På tværs af de politiske ideologier og lærde diskurser, der i forening understreger statens svækkelse for bedre at kunne frembringe den, fremgår det, at Leviathan¹⁰ fortsat er den hovedvektor, der disponerer den avancerede marginaliserings skabelse og løbebane i begge lande. Selv hvor den ved første øjekast kunne synes at være fraværende, passiv eller ubetydelig, er det stadig nationalstaten, der – gennem dens mangesidede handlinger – former ikke bare boligmarkedet, arbejdsmarkedet og markedet for uddannelsesbeviser, men også fordelingen af de basale goder og offentlige servicetilbud, og staten som gennem denne mediering orienterer transformationen af det sociale hierarki til et objektiveret fysisk rum. “Effekterne af et sted” (Bourdieu [1993] 1999) viser sig, i lige så stor grad i USA som i Frankrig, at være *effekterne af staten projiceret over på byen*.

Endelig gør den metodiske sammenligning af den sorte amerikanske ghetto og de franske arbejder-*banlieue*'er os i stand til at forstå de hovedegenskaber, der adskiller fin-de-siècle-marginaliseringen fra det “fordistiske” fattigdomsregime, der dominerede perioden med den industrielle konsolidering i de tre årtier efter 2. verdenskrig. Når jeg har gendrevet tesen om transatlantisk *konvergens* (dvs. “amerikaniseringen” af de europæiske byer), går jeg videre til at formulere tesen om *fremkomsten* af et nyt urbant fattigdomsregime. Den analyse af polarisering fra neden, som bliver præsenteret i bogens tredje del, er tænkt både som en kritik af og som et komplement til de studier af urban polarisering fra oven, som fremføres under den “globale bys” og den “duale

9 Tesen hviler på en fuldkommen sociologisk fejltolkning af, hvad det er, der udgør en ghetto, skabt og eviggjort af 1) uvidenhed om de historiske realiteter omkring den amerikanske storby (hvis empiriske undersøgelse meget bekvemt er erstattet af det endeløse klichéopkog, der – fordi det deles af tabloid-pressen, den politiske rygtedannelse og de mere verdslige lærde sektorer – i sidste ende synes at været bygget på kendsgerninger) og 2) en vedvarende begrebsmæssig sammenblanding af ghettoisering og rumlig differentiering, bolig-mæssig segregering, økonomisk fattiggørelse, koncentration af fremmede eller immigranter, fysisk indelukning, nedslidning af boligmassen, kriminel vold osv. (enten taget *in seriatim* eller i klynger).

10 [Leviathan: Et mytisk uhyre, som hos filosofen Thomas Hobbes er symbol på statsmagten.]

bys” banner, og som har udvist for lidt opmærksomhed i forhold til de sociale fragmenteringsprocesser på bunden, der har fulgt med samlingsprocesserne i toppen.¹¹ Den understreger, *inter alia*, det faktum, at postfordistisk fattigdom eller “avanceret marginalisering” i byen bliver næret af den tiltagende ustabilitet og differentiering i relationen mellem løn og arbejde i en kontekst af stigende ulighed; den er i stigende grad adskilt fra de kortsigtede cykliske konjunkturer i den nationale økonomi og forstærket af velfærdsstatens tilbagetrækning; og den er tilbøjelig til at koncentrere sig i de berygtede og forsømte områder, hvor nedbrydningen af “fornemmelsen af *sted*” (forstået både som relationen til en objektiv position i det fysiske rum og en subjektiv følelse af at “have et sted” eller “høre til et sted”) – og fraværet af en kollektiv rettighedsdiskussion – skærper oplevelsen og virkningerne af deproletarisering og armod. Analysen trækker på Erving Goffmans (1963; [dansk udg. 2009]) analyse af stigma og på Pierre Bourdieus (1982/1991) teori om gruppedannelse, og derved understreger den den territoriale stigmatiserings særlige vægt og virkninger såvel som de uoverkommelige politiske dilemmaer, der er forårsaget af den konkrete ressourcemæssige udtynding og symbolske opsplitning af byens nye fattige.

Her hvor et nyt årtusinde begynder, tegner regeringerne i de vestlige lande og deres manglende evner – dvs. deres herskende klassers (der nu har konverteret til neoliberalismen) vægning ved eller tilbageholdenhed over for at tøjle den sociale og rumlige akkumulering af økonomisk modgang, social opløsning og kulturel vanære i den dualiserende metropols forfaldne arbejderklasse- og/eller etnoraciale enklaver – til at afføde en varig fremmedgørelse af beboerne og kroniske uroligheder, og det udgør et skræmmende stort problem for medborgerskabsinstitutionen. De sociale uroligheders dybe rodfastelse og udbredte genlyd – som er genereret af den avancerede marginalisering – er hovedårsag til den i politiet og straffeforanstaltningerne voldsomme ekspansion og tiltagende hårdhed, der er blevet rettet mod det urbane subproletariat i USA og EU siden opsigelsen af den fordistisk-keynesianske socialpagt (Wacquant 1999). Men ulovliggørelsen af den urbane fattigdom forværrer netop kun de ondt, som den skulle standse, mens velfærdssamfundets traditionelle tilgange stort set ikke ændrer på de kausale mekanismer, der nærer den nye urbane fattigdom. Man må således sige, at hvis den offentlige politik, der er målrettet en bekæmpelse af den tiltagende marginalisering, skal gøre en egentlig forskel, så bliver de nødt til at nå ud over lønarbejdets lille felt og

11 Blandt de hovedværker, der kortlægger parametrene for den strøm, er Sassen (1991b, rev. og udv. 2001), Mollenkopf og Castells (1991), Fainstein m.fl. (1992), Abu-Lughod (1999), Marcuse og Van Kempen (2002) og “Multi-City Study of Urban Inequality”, som er sponsoreret af Russell Sage Foundation (O’Connor m.fl. 2001).

gå i retning af en institutionalisering af retten til at kunne oppebære en subsistens uden for markedets formynderskab via en eller anden form for “basisindkomst” (Van Parijs 1995).

Mod en komparativ sociologi om urban marginalisering

Ved at specificere de særskilte kausale dynamikker, sociale faktorer og erfaringsmæssige udtryk, der former den urbane ulighed i USA og Frankrig, forsøger bogen her at udarbejde nogle redskaber til at gentænke den urbane marginalisering i de vestlige samfund. Hensigten er således at være med til at puste liv i den *komparative sociologi om social polarisering fra neden* i byerne i den vestlige verden, men også i andenverdenslande som fx Argentina, Sydafrika og Tyrkiet og i de nationalstater, der er opstået i kølvandet på det sovjetiske imperiums opløsning, hvor udbredelsen og intensivering af den urbane fattigdom i de senere år er blevet endnu mere udtalt.¹² Af denne sammenligning – som er foreløbig, og som skal revideres – mellem den amerikanske ghetto og de franske arbejderforstæder ved udgangen af det 20. århundrede fremkommer fem principper, der måske kan være nyttige styrepinde for den fremtidige forskning.

Først og fremmest er det afgørende at etablere en skarp adskillelse mellem på den ene side de *common sense-begreber*, som staternes beslutningstagere, byens myndigheder og indbyggerne selv anvender til at betegne de forsømte områder, og på den anden side de *analytiske begreber*, som samfundsvidenskabelige forskere er nødt til at *konstruere*, imod forhåndsopfattelserne af den urbane *common sense*, for at redegøre for samme kvarterers sammensatte karakteristika og position i metropolens sociospatiale struktur. Dette forudsætter, at der udvises særlig opmærksomhed i forhold til den kritiske undersøgelse af de kategorier og diskurser (inklusive dem, som produceres af samfundsvidenskaben), der – under dække af at beskrive marginaliseringen – bidrager til at forme den ved at organisere, hvordan den kollektivt bliver opfattet og politisk bliver behandlet. Som en konsekvens heraf er det nødvendigt at vogte sig for de falske begreber, der cirkulerer internationalt – som fx det om “*underclass*” – som ikke bare ikke passer i deres *import* kontekster, men som

12 Jf. udvidelsen af problematikken med koblingen af fattigdom og etnicitet til de postsovjetiske samfund i Østeuropa (Emigh og Szélenyi 2001, Ladányi og Szélenyi 2002), den genopståede debat om marginalisering i de latinamerikanske byer (Auyero 2000, González de la Rocha m.fl. 2004, Lago 2005), og væksten i værker om urban eksklusion i postapartheidens Sydafrika (Robinson 1996, Gervais-Lambony m.fl. 1999) og Tyrkiet i Europa-integrationsfasen (Erder 1997, Keyder 2005). Denne debat har også afgørende betydning i Kina (Wu 2004).

end ikke har værdi for de urbane realiteter i de *eksporterende lande* (Wacquant 1996a). Man må tilsvarende være på vagt over for den forvirrede og forvirrende besværgelse af begreber, som det om “ghetto”, der fungerer som rene metaforer, der fremkalder et følelsesladet billedsprog, som skjuler fundamentale, strukturelle og funktionelle forskelligheder, og som derfor standser undersøgelsen, netop som den skulle til at begynde.¹³

For det andet er det afgørende at sætte et kvarters tilstand og skæbne (det være sig eksklusivt eller forarmet, af høj eller lav standard) ind i *de diakrone forløb af historiske transformationer*, som de er det materielle udtryk for, og som aldrig finder deres kilde og princip i det kvarter, der undersøges. Uanset hvilket “tværsektionelt” udsnit af metropolen der fokuseres på, kan det kun forstås som et synkront biprodukt – kunstigt fastfrosset af analyse – af tendenser, der i det lange løb har krydset det sociale rum og det objektiviserede fysiske rum. Således blev den sorte amerikanske ghettos *brutale implosion* i kølvandet på 1960’ernes byoptøjer drevet frem udefra på grund af de komplicerede sammenhænge mellem det nationale, politiske regime, klasseregimets hensygnen, omstruktureringen af den urbane kapitalisme og den føderale regerings politik over for social forslumning set på et bagtæppe af en fortsat udstødelse af afroamerikanerne. Det gælder også den *langsomme nedbrydning* af de franske forstæders arbejderkvarterer (og mere generelt de europæiske) i den postfordistiske epoke, der ligesom deres konsolidering i perioden mellem 1910 og 1980, er overdetermineret oppefra af det triangulære forhold mellem staten, de sociale klasser og byen. Hvis det glemmes, at byrummet er en *historisk og politisk konstruktion* i ordets egentlige forstand, risikerer man (fejlagtigt) at opfatte det, der ikke er andet end økonomiske og sociale forskelle i en rumlig dimension, som “neighbourhood effects” (områdeeffekter).¹⁴

En tredje anbefaling angår metodologien: *Etnografisk arbejde viser sig at være et uundværligt værktøj*, først til at gennemtrænge det røgslør af diskurser, der hvirvler omkring disse territorier af urban undergang, og som tenderer til at fastlåse enhver videnskabelig undersøgelse inden for et prækonstrueret genstandsfelt, og dernæst for at indfange de levede erfaringer og betydning-

13 Det er det, jeg har forsøgt at demonstrere i *Das Janusgesicht des Ghettos* (Wacquant 2006), et komplement til denne bog, ved direkte at konfrontere det kontroversielle ghetto-begreb.

14 Som Bourdieu overbevisende minder os om ([1993] 1999: 123, 124 [med Wacquants ord]): Man kan kun bryde med forkerte selvindlysende opfattelser og med de fejl, der er indskrevet i en substantiel tænkning for så vidt angår steder, hvis man udvirker en rigoristisk analyse af forholdene mellem det sociale rums strukturer og det fysiske rums strukturer”, forhold, der er det historiske produkt af “kampe om tilegnelsen af det fysiske rum”, i hvilke staten spiller en dobbelt rolle som grundlaget for konfrontation og som en interesseret protagonist.

ger, der er bestemmende for den marginaliserede byboers daglige virkelighed. Men medmindre man pålægger sig selv en skolastisk nærsynethed, så kan etnografiske feltarbejder ikke et eneste øjeblik fungere uden en institutionel analyse, og vice versa – selv hvis det ene eller den anden er sekundær(t) eller nedtonet i visse dele af undersøgelsen eller endog i dens slutprodukt. For hver enkelt del bør undersøgelsen guides af en praktisk-teoretisk viden – der i sig selv konstant revideres og beriges af førstehåndsstudiet af konkrete situationer – om de makrostrukturelle faktorer, der, selvom de tilsyneladende ikke direkte er til stede i kvarteret, stadig disponerer beboernes praksisformer og repræsentationer, fordi de er indskrevet i den materielle fordeling af ressourcer [kapital] og sociale muligheder, såvel som de er indskrevet i deres kroppe i form af perceptions-, vurderings- og handlekategorier [habitus] (Bourdieu 1980/1990). Her er det ikke et spørgsmål om at indsamle “friske” data for at komponere “livagtige og autentiske” illustrationer af teorier udarbejdet uden for en vedvarende kontakt med den prosaiske virkelighed, men selv at anvende etnografisk arbejde som et nødvendigt instrument og moment i konkrete praksis-teoretiske konstruktioner.

Selvom bogen her ikke tilhører den etnografiske monografis etablerede genre, så spillede etnografi en væsentlig rolle i den. For feltstudier, strukturel analyse og teoretisk konstruktion gør fremkridt i fællesskab og underbygger gensidigt hinanden deri, snarere end de modsiger hinanden i en steril prioriteringskonflikt.¹⁵ Uden den direkte information, indsamlet gennem personlig deltagelse i Chicagos South Side-ghettos almindelige hverdag, ville jeg ikke have været i stand til at validere min første umiddelbare opfattelse af den inkongruente og lidet overbevisende [sociale] betydning af den akademiske legende om “*underclass*”, og jeg havde ikke kunnet genartikulere spørgsmålet om race, klasse og stat i den *indre bys* ringeagtede rum (den geografiske eufemisme, som den almindelige amerikanske samfundsvidenskab bruger til at betegne den sorte ghetto – ved netop at undgå at *benævne* den). På tilsvarende vis var de data, som blev førstehåndsproduceret i undersøgelsen af La Courneuve, og som også berørte de kommunale og offentlige politikker og serviceydelser, der konkretiserede den franske bypolitik i 1989-1991, afgørende for, at jeg var i stand til at lægge de falske problemer til side, som trængte sig på på grund af den aktuelle politiske debat og dens administrative fokus, og derefter triangulere et perspektiv fra neden og et perspektiv fra oven på de forarmede kvarterer i de parisiske *banlieue*'er med de relevante økonomiske og demogra-

15 To modeller for en synergetisk integration af disse tre elementer finder vi i Virgílio Pereiras bog (2005), *Classes e culturas de classe das famílias portuenses* (særligt 3. del, “Cidade e Território”, s. 479-767), og Mario Smalls (2004) studie af fattige puertoricanske enklaver i Boston, *Villa Victoria*.

fiske data. Den mere abstrakte teoretisering – såsom den analytiske skitse af “avanceret marginalisering”, hvormed denne forskning kulminerer – vinder altid ved at blive solidt bundet til en kropslig beherskelse af den historiske erfaring, som den foregiver at forklare.¹⁶

For det fjerde er det nyttigt, som minimum, at skelne mellem de sociale *betingelser* karakteriseret ved et forsømt område og de betingelser, det medfører (der, over tid, kan udkrystallisere sig til en lokal kultur og et stort opbud af typiske strategier [for social overlevelse og mobilitet]; jf. Bourgois 1995); betingelsens *position* i en hierarkiseret struktur af steder, målt med den dobbelte målestok af materiel og symbolsk værdi; og den *funktion*, den har i den bredere urbane struktur. Nogle sådanne kvarterer tjener som aktive og tilpassningsdygtige reservoirer af lavt uddannet arbejdskraft; andre er de rene opbevaringssteder for overflødige befolkningsgrupper, der ikke længere har nogen identificerbar politisk eller økonomisk anvendelighed i den nye polariserede kapitalisme; og andre igen er rumlige beholdere for udstødte og uønskede sociale kategorier og praksisformer. Dette gælder for de forsømte kvarterer i forskellige lande, men også for forskellige byer i et enkelt samfund, eller selv inden for den samme metropol. I Brasilien, fx, sammensmelter og sammenblander mærkaten *favela* stabile arbejderkvarterer, der fortsætter med at være faste enklaver og tilflugtssteder for proletarisk integration i byen, med ustabile områder, hvor ofrene for den “regressive afindustrialisering” er overladt til deres egen skæbne i en uofficiel gadeøkonomi, som i stigende grad domineres af kriminelle handlinger og den entropiske vold, de genererer, og med enklaver for *marginais*, der er defineret ved oplevelsen af gruppestigma og kollektiv fordømmelse.¹⁷ Det samme kvarter kan opfylde én eller flere af disse funktioner successivt, eller – afhængigt af sektoren – simultant for forskellige kategorier, alt efter den historiske sammensætning og position i det objektive og subjektive hierarki, der udgør byen.

Endelig er det nødvendigt at specificere *graden og formen af statslig tilstedeværelse* i de forsømte områder såvel som de skiftende – og ofte modsætningsfyldte – forhold, indbyggerne har til de forskellige øvrighedspersoner

16 Denne beherskelse kan i sig selv tematiseres ved hjælp af ‘multi-sited’ eller komparativ etnografi, baseret på parallelt feltarbejde udført på to eller flere steder, som er udvalgt til at kaste lys over teoretisk relevante invarianter og variationer, i modsætning til det for tiden så moderne “mangesidede feltarbejde”, der alt for ofte er en bekvem undskyldning for at undgå etnografis praktiske hårde slid ved ikke at udføre feltarbejde nogetsteds.

17 For at forstå dette er det tilstrækkeligt at kontrastere Ribeiro (1996) med Pamuk og Cavallieri (1998), Pino (1997) med Goldstein (2003), og, fra et historisk og biografisk synspunkt, de arbejder, som Zaluar og Alvito (1998) har samlet. Den samme demonstration kunne man foretage vedrørende *Problemquartier* i Tyskland, *bairro degradado* i Portugal, *ciudad perdida* i Mexico eller *varoç* i Tyrkiet osv.

og -kontorer, skolerne og hospitalerne, boligforeninger og de sociale ydelser og serviceinstitutioner, brandvæsenet og transportmidlerne, domstolene og politiet. Disse forhold kan man ikke formode, er statiske, uniforme, entydige og tilstrækkeligt opsummerede ved hjælp af elastikformuleringer som eksempelvis “klientisme”. På den ene side er det da bestemt sådan, at selv når det ikke lykkes for byens fattige beboere at omstyrte de “marginaliseringens ritualer”, der binder dem til den regerende elite, så afføder deres kollektive handling fortsat nye betydninger og flerstrengede udvekslinger, der åbner for et muligt rum for kollektive krav og social kritik (Vélez-Ibañez 1983). På den anden side er der stor afstand mellem den nationale politik “på papiret”, der er besluttet og artikuleret af statsmagtens centre, og så frontlinjebureaukratiets almindelige praksis (Lipsky 1980), der sørger for (eller ikke får sørget for) offentlig service på en måde, som altid er differentieret og differentierende alt afhængigt af klientkategori og sted, en afstand, som vi kun kan overkomme gennem empirisk analyse af specifikke og historisk konkrete casestudier.¹⁸

Blandt de institutioner, der sætter deres aftryk på befolkningernes dagligliv og på klimaet i “problem”-kvartererne, må vi vise politiet en særlig opmærksomhed. Som “frontlinje”-aktør og statens bistre ansigt, direkte vendt mod de risikable og marginale kategorier, bliver politiet overalt konfronteret med en dyb krise i forhold til legitimitet, mission og rekruttering, som den nylige ledelsesmæssige forandring hverken kan rumme eller skjule, eftersom den har sin kilde i statens generelle rekonfiguration, gennem udhulningen af det offentlige monopol på overvågningssystemer og afvigelsessanktioner, og den udbredte følelse af *social* usikkerhed, som de politiske ledere har valgt at reagere på med en fuldkommen politisering af *kriminell* usikkerhed, der igangsætter en opadgående forventningsspiral, som ordensmagten ikke kan andet end at svigte i sidste ende.

Og alligevel er det sådan, at mens det sociale grundlag for “politifetichismen” – den ideologiske illusion, som ville gøre politiet til “løsningen” på “kriminalitetsproblemet” (Reiner 1997: 1003) – er ved at smuldre, så er politiet atter blevet pålagt ansvaret for ikke blot at opretholde den offentlige orden, men også, og det i en meget konkret forstand, der sender det tilbage til dets oprindelses historiske mission, for at understøtte den nye sociale orden, der er et resultat af svimlende uligheder, og for at holde den turbulens i skak, som er affødt af den eksplosive forbindelse mellem voldsom fattigdom og formidabel overflod, som de (højt)udviklede landes

18 For et finkornet studie af “reguleringen af spændinger og skabelsen af samtykke” hos de offentlige administratorer, der er ansvarlige for den daglige ledelse af den urbane fattigdom (i den forhåndenværende case to familieydelseskontorer i to franske byer), læs Dubois (1999).

neoliberale kapitalisme rundt om på jorden har fremkaldt.¹⁹ Og hvis det at sætte de arbejderkvarterer, der ligger økonomisk og socialt brak, under politimæssig “indespærring” i de senere år er blevet så populært hos dem, der bestemmer, så er det, fordi det giver statsdelen en behagelig følelse af, at det reagerer på “folkets” krav, samtidig med at det frikender sig selv for sit eget historiske ansvar for skabelsen af det nye århundredes udstødte.

19 Vedrørende dette emne, se Chevigny (1995), Palidda (2000), Jobard (2002) og Binder (2004) om henholdsvis USA, Italien, Frankrig og Argentina.